

Carles-Jordi Guardiola (Barcelona) /
Artur Quintana (Speyer / Heidelberg)
El carteig Karl Vossler / Carles Riba

La correspondència inèdita¹ que ací publiquem va del 12 de març de 1922 al 26 de desembre de 1931. El carteig s'inicia amb motiu de l'estada de Riba a la universitat de Munic com a pensionat del Consell de Pedagogia de la Mancomunitat de Catalunya durant un any a partir del març de 1922. Allà Riba conegué Vossler, assistí als seus cursos i el tractà personalment. El carteig té una certa intensitat fins a 1925, després s'esllangueix i es revifa amb motiu de l'anada de Vossler a Barcelona la primavera de 1929.² A partir de 1926 manquen les cartes de Riba, possiblement perdudes.³ Vossler tornà a Barcelona el 1932, però el carteig no continuà,⁴ i les guerres que seguiren no en podien afavorir la renovació. Quan Vossler anà a Espanya l'any 1944 no sembla que els vells amics es retrobessin.⁵

Amb aquest carteig queda ben clar que és sobretot gràcies a Riba que Vossler pot ésser comptat avui entre els pocs romanistes alemanys d'entreguerres que s'interessaren per la literatura catalana.⁶

¹ Jaume Medina n'ha publicat i comentat alguns fragments a: «Karl Vossler i Catalunya», a: *Estudis de llengua i literatura catalanes 18, Miscel·lània Joan Bastardes I*, Montserrat: Publicacions de l'Abadia, 1989, 245-294. Hi ha en premsa *Cartes de Carles Riba, I: 1910-1938*, a cura de Carles-Jordi Guardiola, Barcelona: Edicions de la Magrana, citat *Cartes* en la present edició, i que continuarà les cartes de Riba a Vossler.

² Sobre això vegeu Jaume Medina (article citat a la nota 1).

³ Els originals de les cartes de Vossler es conserven a l'Arxiu Riba de Barcelona, els de Riba entre els papers de Vossler a la Bayerische Staatsbibliothek de Munic.

⁴ Vegeu però la interessant lletra de Vossler a Montoliu amb motiu del centenari de *La Pàtria* d'Aribau del cinc de juliol de 1933 on parla «del meu excel·lent amic, Carles Riba». Els contactes, doncs, es mantenien. Vegeu sobre això Jaume Medina (nota 1), p. 256.

⁵ A començaments de 1944, Vossler va fer una sèrie de conferències per Espanya. Ignorem, però, si anà a Barcelona. En tot cas el 17 de febrer era a Madrid, on li fou atorgat el doctorat h. c. per la universitat de Madrid i la Creu d'Alfons el Savi. Vegeu: *Deutsche Allgemeine Zeitung*, Berlin, 18. 2. 1944.

⁶ Vossler s'interessà sobretot pels clàssics catalans i especialment per Lluïl i

Riba arribà a Munic en un bon moment: Vossler que fins aleshores gairebé només havia treballat sobre el francès, l'italià i l'occità, començava ara a mirar cap a la Ibèria i aquest interès acabaria per capgirar l'orientació de la seva tasca científica, cada vegada més hispànica. Riba en les cartes li parla de la llengua i la cultura catalanes, li envia llibres i li'n fa enviar, mira de refermar contactes, aconseguix de fer-lo venir a Catalunya, i sota un aparent paper de mer informador hi fa un cert mestratge. Vossler li'n sap grat i li ho diu clarament. I es també per la influència ribiana que Vossler desvetllarà l'interès del seu amic Benedetto Croce pels clàssics catalans. Riba, al seu torn, es declara en tot moment deixeble de Vossler.⁷

Ausiàs March. Del primer traduí un fragment del «Desconhort» a *Romanische Dichter*, München: Piper, 1938, 27, représ, junt amb la traducció de quatre versicles del *Llibre d'Amic e Amat* a «Missionar und Aufklärer: Ramon Llull», a: *Poesie der Einsamkeit in Spanien*, München: Beck, 1940, 367-373, i escriví dos articles més: «Mittelalterliche Aufklärung in Spanien und Europa», a: *Hochland*, 39, München 1946-47, 135-148 (Llull: 141-148), représ a: *Aus der romanischen Welt*, Karlsruhe: Stahlberg, 1948, 531-550 (Llull: 540-550) i «Averroes y el Beato Ramón Llull, trascendencia de la ideas lulianas», a: *Studia Monographica et Recensiones*, Maioricis 2, 1948, 5-15; al llibre pòstum *Spanien und Europa*, München: Kösel, 1952, Llull hi és tractat molt extensament (96-114). D'Ausiàs March Vossler traduí dues poesies a *Romanische Dichter*, Wien: Phaidon, 1936, que reprengué amb un fragment d'una tercera a «Ausiàs March und andere» al llibre ja citat *Poesie der Einsamkeit in Spanien*, 43-48 (Ausiàs: 44-47). Sobre les relacions de Karl Vossler amb Catalunya vegeu, a més de l'obra ja esmentada de Jaume Medina (vegeu ací nota 1): JAUME MEDINA: «Poesia i coneixença», *Serra d'Or*, juliol/agost 1984, 45-47; CARLES MIRALLES: *Eulàlia*, Barcelona: Ed. del Mall, 1986, especialment 195-200.

⁷ Ho diu sovint i també en aquest mateix carteig, i a *Reconciliació*, escrita a finals del 1938, Riba recorda explícitament Vossler, com ha mostrat Jaume Medina (nota 1, p. 259). Riba treballà sobre una mitja dotzena d'autors alemanys, especialment sobre Hölderlin, Rilke i Schiller, i en publicà traduccions i estudis. Traduccions: ERNST THEODOR WILHELM HOFFMANN: *El dux i la dogarressa*, Barcelona 1925; FRIEDRICH HÖLDERLIN: *Versions de Hölderlin*, Buenos Aires 1943 (Barcelona 1944), ²1971; GOTTFRIED KELLER: *La gent de Seldwyla*, Barcelona: Edit. Catalana, 1925; GOTTFRIED KELLER: *Els tres honrats pintaires*, Barcelona: Barcino (Col·lecció Popular Barcino 80), 1932; RAINER MARIA RILKE: *La cançó d'amor i de mort del corneta Christopher Rilke*, Barcelona 1965, ²1981; RAINER MARIA RILKE: *Esbossos de Versions de Rilke*, Barcelona: Ed. 62 (Els llibres de l'escorpi, 84), 1984.

Estudis: citem segons Carles Riba: *Obres completes*, Barcelona: Ed. 62, vol. II, 1967: «Al marge d'una versió de Dehmel», 92-93; «Frederic Schiller», 769-774; «Herman i Dorotea traduït per Josep Leonart», 97-99; «Joan Sebastià Bach», 72-73; «L'Oda a la Joia de Schiller», 56-57; «Seqüència» (Schiller), 58-59. Vegeu també: «Als joves lectors d'aquest llibre», a: *Goethe: Antologia que la Generalitat*

El carteig és també un document de la vida acadèmica a Catalunya i a Alemanya, informa de les actituds dels corresponsals enfront del feixisme cada cop més fort, ofereix una valoració mútua de llur obra, i en el cas de Riba les seves extenses consideracions sobre la situació de la llengua i la cultura catalanes segueixen essent, en gran part, de rabiosa actualitat.

1. A Carles Riba⁸

[Munic,] 12. III. 1922

Egregio Dottore,

Ella mi trova in casa con sicurezza quasi assoluta ogni giorno alle tre dopopranzo. Sarò lieto di far la sua conoscenza.⁹

In tanto mi creda

Suo devmo.

K. Vossler

Leopoldstr. 87 II

dedica a les escoles de Catalunya, Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1932, ²1982, 13-18.

Estudis sobre Carles Riba i Alemanya: MANUEL BALASCH: «Carles Riba i Schiller», a: *Actes del Simposi Carles Riba (ASCR)*, Montserrat: Publicacions de l'Abadia, 1986, 33-47; EUSTAQUI BARJAU: «Carles Riba, traductor de Rilke (Notes a esbossos de versions de Rilke)», a: *ASCR*, 73-84; BIRGIT FRIESE: *Carles Riba als Übersetzer aus dem Deutschen*, Frankfurt a. M.: Lang; CARLES JORDI GUARDIOLA: «Les cartes de Carles Riba. Balanç d'una investigació», in: *ASCR*, 119-138; JORDI LLOVET: «La influència de Hölderlin sobre Carles Riba. Uns apunts previs», *Serra d'Or*, juliol/agost 1984, 50-53; JAUME MEDINA: *Carles Riba i Hölderlin*, Montserrat: Publicacions de l'Abadia, 1987; JAUME MEDINA: «Sobre Riba i Hölderlin, encara», *Clot 7*, Vic, gener 1985, 15-17.

⁸ Postal adreçada a: Herrn Dr. C. Riba. Interior. Theresienstr. 78. Pension Serno.

⁹ Riba ha demanat a Vossler, no sabem per quin mitjà, una entrevista per tal de fer realitat el motiu pel qual ha viatjat a Alemanya: estudiar-hi Filologia Romànica i Estilística amb Karl Vossler. Ha marxat de Barcelona a començaments de març, hi estarà tot un any i viatja amb Clementina, llur fill Jordi i la mare de Clementina.

2. A Carles Riba

[Munic] 15. IV. [19]22

Dem Herrn Prof. Carles Riba aus Barcelona erteile ich hiermit die Erlaubnis zum Besuch meiner Vorlesungen im Ferienkurs April 1922. Univ. Hörsaal 145. 150.

Vossler

3. A Carles Riba¹⁰

[Munic, 1 d'agost de 1922]

Carissimo Sign. Riba,

La ringrazio molto, Lei e Suo fratello, della cura che s'è voluta prendere dell'affare Thiersch.¹¹ Ho comunicato subito il contenuto della lettera alla Signora che Le è molto grata anch'essa. - Ricevo in questo momento una bellissima traduzione catalana della Div. Commedia I e II.¹² Non so a chi io ne sia debitore né chi debba ringraziarne; probabilmente Lei?

Mia moglie, purtroppo, sta sempre sofferente.¹³ Nulla di meno saremmo molto lieti, se Lei e la Sua Signora si volessero fare il piacere di venire a passare da noi una serata, p. es. giovedì prossimo dopo cena, verso le nove. Sono assai dolente di non poterli invitare a cena, ma è impossibile, finché abbiamo, come attualmente, due malati in casa.

¹⁰ Postal adreçada a: Herrn Prof. Carles Riba. Interior. Theresienstr. 78. Pension Serno.

¹¹ Ignorem els detalls d'aquest assumpte. És molt probable, però, que estigui en relació amb l'arquitecte muniquès, Friedrich von Thiersch, mort el 23 de desembre de 1921, i amb una filla del qual es casarà Vossler en segones núpcies l'any 1923, vegeu nota 30.

¹² La de Narcís Verdaguer i Callís, en vers sense rima, publicada pòstumament el 1921. És molt probable que Riba revisés aquesta traducció, a petició de la vídua, Francesca Bonnemaison. Vegeu més informació a *Cartes*: nota 9, carta 27.

¹³ Esther Vossler, nascuda comtessa Gnoli, morirà el 13 de novembre de 1922.

Le stringo la mano affettuosamente.

Suo dev^{mo}

K. Vossler

4. A Carles Riba

München, 18. September 1923

Leopoldstr. 87, II

Lieber, verehrter Freund,

haben Sie vielen herzlichen Dank für das schöne Geschenk, das Sie mir mit Ihre Ausgabe der Poesies von Jacint Verdaguer gemacht haben.¹⁴ Ich habe Ihre feinsinnige einleitende Studie mit grossem Vergnügen u. mit Gewinn gelesen. Sie haben eine schöne Hand und gute Methode in diesen heiklen Fragen der Würdigung des Dichters.

Unter den Gesängen, Idyllen usw. hat er sehr schöne u. eigenartige Stücke, an denen ich mich von Zeit zu Zeit immer wieder erfreue.

Durch das VI. Kapitel in dem Manual d'història crit. de l. Lit. catalana mod. von Montoliu¹⁵ war ich auf Verdaguer besonders neugierig gemacht worden, u. bin Ihnen umso dankbarer für Ihre Ausgabe. Wenn ich allmählich einige Bekanntschaft mit der catal. Lyrik schliesse, so verdanke ich das vor allem Ihnen, lieber Freund u. ein wenig auch Ihrer verehrten Frau Gemahlin.

Seit Sie München verlassen haben, ist alles, d. h. das ganze politische und wirtschaftliche Leben in Deutschland nur noch schlechter geworden, noch trüber u. hoffnungsloser. Leider leidet mehr u. mehr auch das literarische und wissenschaftliche Leben darunter. Ich habe meine sprachphilosophischen Aufsätze aus dem Logos und anderen Zeitschriften gesammelt, um sie in einem Bändchen zu vereinigen. Es

¹⁴ JACINT VERDAGUER: *Poesies*. Introducció i tria de Carles Riba, Barcelona: Editorial Catalana, [1923]. Vegeu la Introducció a *O. C. II*, 268-276.

¹⁵ MANUEL DE MONTOLIU: *Manual d'història crítica de la literatura catalana moderna. Primera Part (1823-1900)*, Barcelona: Editorial Pedagògica, 1922.

ist alles gesetzt u. gedruckt; aber wer wird sie kaufen? Sobald sie erscheinen, schicke ich Ihnen ein Exemplar.¹⁶

Aus Barcelona und Madrid bringen die Zeitungen sehr merkwürdige Nachrichten über Ereignisse, deren Ursache u. Wirkung wir aus der Ferne noch gar nicht verstehen, noch übersehen. Was sagen Sie u. Ihre Freunde dazu? Hat die Sache der catalan. Autonomie dabei zu gewinnen oder zu verlieren? Ist das etwas Ähnliches wie der italienische Fascismus?¹⁷

Im nächsten Sommer möchte ich an unserer Universität einen Vorlesungs- und Übungskurs über Meisterwerke der castilischen Dichtung halten u. bin dabei, mich darauf vorzubereiten. Unser Freund De Olea¹⁸ ist immer etwas leidend u. deprimiert; ich habe ihn leider schon lange nicht mehr gesehen.

Wie geht es Ihrer lieben Familie? Grüßen Sie, bitte, vielmals Ihre verehrte Frau Gemahlin von mir, sowie die Herren d'Ors, Montoliu u. Lopez-Picó, die mir so viele Freundlichkeit erwiesen haben¹⁹ u. seien Sie herzlich bedankt von Ihrem stets ergebenen

K. Vossler

5. A Karl Vossler

Barcelona, 23 de setembre de 1923.

Font de S. Miquel, 2, 3° 2^a

Benvolgut, admirat professor:

Rebo avui la seva carta, tan afectuosa. Què ha degut pensar de mi tot aquest temps? Gairebé no goso ni demanar-li excuses pel meu silenci. He treballat a temporades molt, a temporades poc menys que gens: però no un treball que m'hagi deixat guanys ni materials ni intel·lec-

¹⁶ Es tracta segurament de *Gesammelte Aufsätze zur Sprachphilosophie*, München: Hueber, 1923.

¹⁷ Cop d'estat de Primo de Rivera.

¹⁸ Lector de castellà a la Universitat de Munic.

¹⁹ Probablement a causa de la tramesa de llibres catalans.

tuals, gaire efectius; més aviat liquidació enutjosa de compromisos, readaptació a l'ambient d'ací, tan divers, etc. Un curset he fet, una vintena de lliçons, sobre estilística catalana: l'he hagut de preparar molt de pressa, i de fer-lo davant d'un públic (mestres d'escola) que per primera vegada a la vida sentien parlar de tals qüestions; però em sembla que algun dia, amb més calma, podré fer d'aquestes notes alguna cosa de més complet i menys pedagògic.²⁰ No cal dir que l'he hagut de citar a V. sovint: valgui-li això com una petita prova, que la meva comunicació amb V., malgrat el meu silenci, no s'és interrompuda.

He trobat ací, en tornar, una vivíssima admiració a V., i un gran desig de conèixer-lo i sentir-lo. Es poc menys que segur que serà invitat per l'Institut d'Estudis Catalans, a venir la primavera pròxima,²¹ més que unes quantes conferències, li deurà ésser demanat tot un curset. En ocasió d'això, no serà difícil trobar avinentesa perquè professi també en altres centres de Barcelona, per ex. a l'Universitat, i fins en altres capitals, com Madrid i Bilbao.

M'ha fet una gran alegria la seva felicitació pel meu pròleg a l'Antologia de Verdager.²² Es escrit a Munich, durant la meva quotidiana relació amb V.: cregui que si res hi ha de bo, de V. ve i a V. ho agraeixo. La influència de V. més directa procedeix del seu llibret «Dante als religiöser Dichter»,²³ que jo aleshores llegia amb una emoció feta més profunda per la lentitud a què m'obligava el meu poc entrenament en l'alemany. El cas Verdager és formidable: pensi en un poble lingüísticament deprimat que, de repent, veu sorgir la llengua poètica més rica i més pura; alguna cosa de semblant al cas Mistral. Entre nosaltres és popularíssim; no hi ha recó de vila o de

²⁰ Es refereix al «Curs superior de català» que fou donat a l'Escola d'estiu per Pompeu Fabra i Carles Riba, «Professor a l'Escola de Bibliotecàries». No coneixem, però, que Riba enllestís cap text més o menys definitiu sobre aquest tema. Vegeu també a *Cartes*, nota 3, carta 118.

²¹ La nova situació política a l'Estat espanyol farà impossible aquesta invitació.

²² Vegeu nota 14.

²³ *Dante als religiöser Dichter*, Bern, Seldwyla, 1921. Un exemplar es troba a la Biblioteca Riba (IEC) amb aquesta anotació al primer full de la guarda: «C. Riba. Munich III. 1922».

muntanya on «Mossèn Cinto» sigui desconegut; després d'ell, solament En Guimerà (l'autor de «Tiefland») ha aconseguit una popularitat comparable: passa pel carrer, capblanc, corbat, abstret, i un grup es va formant darrera d'ell, que l'acompanya fins a la porta de casa seva: en ésser-hi, l'aplaudeix i ell saluda emocionat. Jo era un infant quan En Verdaguer morí: però diuen que era estimat d'una manera així pel poble. No obstant, aquest home, un capellà procedent de l'alta muntanya, travessà una crisi tràgica, escandalosa, que per alguns caires fa pensar en el Tasso. La seva obra poètica sense referir-s'hi no es pot comprendre del tot: però tant en Montoliu²⁴ com jo hi hem hagut de passar com un gat entre terrissa, limitant-nos a considerar la producció verdagueriana objectivament, en allò que és realització més que en la seva gènesi. La qüestió és: era En Verdaguer *realment* un místic? En Montoliu creu que sí, per tal com escriví bellíssimes poesies místiques: jo crec que no, i la seva biografia íntima m'ho confirma cada vegada més. (La meua antologia ha suscitat la publicació de tot de records d'ell, i pot dir-se que l'escàndol ha ressorgit). El fet és, crec jo, que En Verdaguer fou una víctima del seu temperament somniós, i més encara, de la seva pròpia literatura; fou d'aquells poetes que volen realitzar llur poesia en la vida. Començà escrivint poemes heroics, romanços patriòtics etc.: en el manual d'En Montoliu deu V. haver-se assabentat de quin era l'ambient literari a Barcelona, a l'aparició d'En Verdaguer. El seu èxit fou immediat, sorollós: Mistral el beneí i li digué Tu Marcellus eris. En V. tastà doncs la glòria tot seguit. «Per què V., que és sacerdot - li digué un popular apologeta - no canta el tema que més li escauria, l'amor de Déu?» En V. des d'aleshores, doncs, aplicà el seu art extraordinari als temes religiosos. Esdevingué, per art, un poeta místic, i com a sacerdot pensà que havia d'aspirar a esdevenir també un sant. Aquí començà la seva desgràcia. Incaut com era, sense cap sentit de la realitat, es dedicà a treure dimonis, a fer miracles, a convertir pecadors per l'almoïna: era almoïner d'un noble milionari, i en pocs mesos distribuï tota una fortuna a dones perdudes etc. que explotaven la seva ingenuïtat. El bisbe l'advertí; fou àdhuc confinat en un vicariat muntanyenc:

²⁴ Vegeu nota 15.

però la solitud, l'allunyament dels afalacs i de la glòria el mataven (a ell, un místic!), diuen que llegia els seus versos als pastorets... Fins que no resistint-ho més, fugí cap a Barcelona, rebel a les autoritats eclesiàstiques. Càndid i tossut, es llançà de cap a l'escàndol, prengué partit per ell mateix en la campanya anticlerical que la seva «persecució» suscità. Tot plegat durà anys: ell no cedí; els bisbes, comprenent que insistir era empènyer-lo cap a l'impenitència, fins potser cap a l'heretgia, anaren amollant de mica en mica; i el pobre Verdaguer s'anà consumint de passió, en la misèria, convençut d'ésser perseguit per tothom quan en realitat tothom el socorria sotamà: però la seva majordona (Haushälterin), una dona de passat molt dubtós, hauria xuclat vint fortunes; els més piadosos el tenien per boig, i *ell ho sabia*. Encara avui, vint anys després de la seva mort, no se n'ha pogut treure l'aigua clara: alguns dels protagonistes són encara vivents i cal esperar una valoració de llur personalitat per poder judicar, relativament, de la d'En Verdaguer, per valorar, per tant, amb justesa, la seva poesia. Penso, estimat professor, que aquesta llarga contalla no li haurà estat enutjosa: ans haurà il·lustrat una mica l'interès que els versos d'En Verdaguer han despertat en V.

He anat seguint en els diaris la tragèdia d'Alemanya:²⁵ jo que durant un any hi he estat testimoni de tanta d'angoixa i d'injustícia, imagini's amb quina simpatia per aqueix gran país, amb quin sofriment real pels bons amics que hi he deixat, assisteixo, baldament de lluny, a la seva ruïna. Em fa gairebé vergonya, al costat d'aqueixa immensa catàstrofe de Vs., de parlar dels tragicòmics esdeveniments darrers d'Espanya. Però V. m'ho demana; he vist, endemés, com la premsa estrangera els desfigura (he de fer honor, però, a l'informació bastant justa d'algun corresponsal alemany) i li'n diré alguna cosa, procurant d'ésser, en el possible, un desapassionat eco de l'opinió catalana. El cop d'Estat, en forma de clàssic «pronunciamento», de la guarnició de Catalunya (guarnició espanyola, no cal dir), ha estat una imitació del cop feixista: Alfons XIII ha pogut imitar còmodament

²⁵ Ultra l'ocupació francesa de la regió del Ruhr, l'intent nacionalsocialista a Munic el novembre, i la repressió generalitzada de catòlics, socialistes i jueus; la crisi econòmica general i, a final d'any, la despreciació total de la moneda.

l'actitud de Víctor Manuel, no ha hagut de trencar-s'hi gens el cap. Què ha fet Catalunya? Primo de Rivera era força estimat: comprenia el nostre problema fins als límits més extrems a què un espanyol pot arribar; representava, endemés, un govern de força contra l'anarquia que els governs anteriors havien deixat créixer (i tothom és convençut - si aquest nou règim fos sincer ara n'haurien de sortir les proves evidents - que havien fomentat directament) a casa nostra en el seu manifest prometia, en suma, ordre i autonomia, i la gent, enlluernada, s'hi adherí. Si les altres guarnicions d'Espanya no haguessin respost, Primo de Rivera hauria comptat, doncs, amb els seus soldats i amb el sometent (mena de Landwehr catalana, d'antiquíssima tradició), hauria vingut una guerra civil i una paradoxal separació de Catalunya «per a la salvació d'Espanya!» Quin aglutinant ha trobat P. de R. per sumar-se les altres guarnicions, algunes d'elles manifestament roneses? Ja tothom ho veu clar: l'odi dels espanyols a Catalunya, odi històric, irreductible, molt més poderós i unànime que el nostre odi envers ells. El separatisme havia crescut en poc temps, *en mesos*, enormement: com no, si la gent veia que Catalunya era sistemàticament mal governada, que ens enviaven prefectes ineptes a fer entre nosaltres fortuna, i agitadors per apartar la massa obrera de tot sentiment català fent-los veure que catalanisme equivalia a opressió burgesa i per encendre la més salvatge lluita de classes, agitadors que tenien a sou bandes de pistolers (bravi) coneguts de tothom (hi havia diaris que publicaven llurs retrats i la relació de llurs crims!), alliberats sistemàticament per la policia o per la justícia després d'haver estat agafats in fraganti! Es concertaven tractats comercials per arruïnar la indústria catalana, es salvava furiosament una multitud que assistia a una commemoració patriòtica, etc. etc. Veu ara el primer entusiasme català per un home que prometia bon govern i llibertat? Doncs bé, aquest home, en ésser a Madrid, es posa a fer el contrari del que el seny polític més elemental hauria aconsellat: en comptes de donar l'autonomia de primer per combatre després el separatisme (per la pura propaganda, com deia en el seu manifest), i llavors hauria tingut amb ell tota la massa catalana moderada, comença per combatre el separatisme amb penes draconianes, ferint els sentiments de tots els catalans, fins dels més refractaris a una idea de separació:

ha prohibit la bandera catalana (les quatre barres vermelles d'Aragó), ha restringit l'ús de la llengua, ha arribat a dissoldre còmicament unes associacions catòlico-patriòtiques de joves, ²⁶ perquè, segons llur reglament, cada adherit (més de 40.000) resava cada dia un pàrenostre per la llibertat de Catalunya! ²⁷ Això demostra un desconeixement *absolut* del nostre poble, tan amatent sempre a respondre a qui li passi la mà per l'esquena; repeteix el fet històric de pagar amb una cossa el sacrifici de Catalunya per Espanya, com per ex. durant les guerres napoleòniques: Catalunya atura l'empenta francesa, i Espanya respon amb la Constitució de Cádiz (1812), que desmembra Catalunya i li lleva les darreres llibertats. En resum: l'opinió catalana confia ja molt poc; la promesa d'una autonomia continua: però si ens prenen tot allò que és espiritual, què en farem que ens deixin construir les carreteres, els hospitals, les escoles etc. que l'Estat fins ara no ha construït? Catalunya, digué En Cambó, s'estimaria més ésser pobra i catalana que no pas rica i desfesomiada; però Espanya prefereix, sembla, una Catalunya rica, fins una Catalunya hegemònica, amb què renunciï a l'integritat del seu esperit històric. El problema és posat així, des de fa segles: i del cop d'Estat de P. de R. poc n'esperem la solució. - Ara, quant a Espanya. El manifest venia a dir, que el moviment el feien homes que encara tenen moralitat i testicles. Bé, deixem de banda (Ossorio y Gallardo ja ho ha fet notar públicament, i és potser l'únic polític espanyol de prestigi net i de coratge) que això representa una ofensa per a la resta dels ciutadans. On són la moralitat i els ... testicles d'un exèrcit que al Marroc s'ha abandonat a totes les concupiscències i a totes les farses, i que ha sofert ridícules desfetes per part de 10.000 moros escassos? P. de R., com Mussolini, ha començat proclamant que tot empleat ha de complir amb el seu deure: l'endemà, als ministeris de Madrid, no hi havia prou cadires per als empleats que cobraven i que no coneix ningú; promet econo-

²⁶ Pomells de Joventut de Catalunya.

²⁷ [Nota de C. Riba:] P. de R. ha declarat que considera més perillosos els delictes de separatisme que els de comunisme, és a dir, d'anarquisme, sindicalisme etc.: què n'ha de pensar Barcelona, martiritzada fa anys i anys per bombes, vagues, assassinats, etc.?

mies, mil reformes que l'opinió espera amb aquesta infinita capacitat d'il·lusió que tenen els pobles febles. Però com governarà? Diu que vol formar un gabinet de tècnics: però trobarà homes dignes que s'avinguin a ésser moguts com uns titelles per militars ... desacreditats? I si no els troba, podrà continuar indefinidament una dictadura militar, amb la censura rigorosa, les garanties constitucionals sospeses, l'hostilitat creixent de la regió al capdavant més rica i més forta on sempre s'han iniciat tots els moviments? Uns militars, per altra banda, que confessen, en declaracions públiques, no entendre en política internacional; P. de R. ha arribat a dir que havia llegit durant unes quantes hores el projecte de tractat comercial amb els Estats Units, i que *no n'havia comprès res!* En resum, els perills per a aquest govern pseudo-feixista són: els polítics de l'antic règim, que tenen una màquina formidablement muntada, difícil de destruir en poc temps; les esquerres de tota Espanya; el separatisme català, força fins ara plàtonica, però que, fonamentada per la persecució, pot esdevenir terrible i comptar amb l'ajut del separatisme basc, àdhuc d'un naixent i creixent separatisme gallec; una probable nova desfeta al Marroc; per últim els mateixos militars: la disciplina fa temps que és molt laxa (aquest moviment és el darrer episodi, potser, de tot un període de juntes, conspiracions, processaments de militars etc.), i qualsevol general, amb el mateix pretext de la salut d'Espanya, pot tornar a sublevar-se, inaugurant un nou període isabelí de «pronunciamientos», guerres civils, etc. Catalunya ho veu, preveu com l'eixida més probable de tot plegat un caos més terrible que l'anterior, i mira de mantenir la fantasma de govern autònom que tenim (contínuament amenaçat) perquè en el caos pugui ésser un principi d'ordre *nostre*: espera, en una ironia popular inefable, que tot es desfaci sol, es plega dolçament, com la canya de La Fontaine.²⁸

Veig amb horror, estimat amic, que li he escrit una carta inacabable: la hi devia, però potser el deixaré aclaparar: perdoni-m'ho, en gràcia a la meva bona voluntat d'assabentar-lo.

²⁸ Es refereix a la falla XXII del llibre primer, «El roure i la canya»: «Em vinclo, mes no em trenco», (v.21). Vegeu LA FONTAINE, *Fables/Faulas*, Versió de Xavier Benguerel, Barcelona: Mall, 1984, 103.

De la meua família, una nova felicitat: ens ha nascut un segon infant, un noi, sense cap dubte muniquès. La meua muller el saluda, amb mi, a V. i als seus amb tot afecte. Sóc al seu manar, seu

C.Riba

Li seria molest de fer-me una llista, sumària, dels llibres catalans que té? Ací no he pogut treure en clar quins li han estat enviats; i voldria fer-li'n arribar més, tots ben triats, tingui-ho per segur. - I l'amic Dr. Vincenti?²⁹ Saludi'l afectuosament de part nostra, li ho preguem.

6. A Carles Riba

München, 30. Oktober 1923

Leopoldstr. 87. II

Lieber Freund,

Ihr ausführlicher Brief hat mich sehr gefreut u. hat mir über viele Dinge die Augen geöffnet. Was Sie über Verdaguer schreiben war mir ganz neu u. kommt mir sehr überzeugend vor. Ebenso Ihr Urteil u. Ihre Prognose über die Politik von Primo de Rivera. Vielen herzlichen Dank.

Nun will ich gleich Ihrer freundlichen Einladung folgend, Ihnen die Liste meiner kleinen katalanischen Bücherei vorlegen:

Clementina Arderiu: l'alta Llibertat.

Carles Riba: Escolis

Cançons i Balades d. la lírica cat. (Tria)

J. Verdaguer. (Tria)

L'Home del qual es parla

Joaq. Folguera: Les noves valors d. l. poesia cat.

J. Faran [sic] i Mayoral: Lletres a una amiga estrangera.

Franc. Pujols: Reculls d'articles de crítica etc. (1921)

M. de Montoliu: Manual d'hist. crit. etc. I. vol.

J. Mª López-Picó: Poesías: (1910-15) i (1915-20)

: El Retorn

²⁹ Lionello Vincenti, lector d'italià a la Universitat de Munic.

: Popularitats

: Les Enyorances del món

: La nova ofrena

Almanac de la Poesia 1923

Artistes Catalans contemporanis:

1.) Josep Clarà

2. Enric Casanovas

3. Xavier Nogués

N. Verdaguer i Callís: La Divina Comèdia pos. en cat.

Infern i Purgatori

Catalana Revista IV. Núm. 102: Sisè Centenari del Dant Alighieri

La Revista (3 fasc. 1922 i 1923).

Rudolf Grossmann: Katalanische Lyrik der Gegenwart

Schliesslich noch einige historische u. linguistische Artikel von M. de Montoliu. -

Nun muss ich Ihnen aber von mir berichten, dass ich mich vor einigen Wochen wieder verheiratet habe. Die Einsamkeit u. Öde meines Lebens nach dem Tod meiner lieben Frau im Herbst des vergangenen Jahres war nicht mehr zu ertragen. Mein Töchterlein Laura hatte keine Aufsicht u. keinen Zuspruch mehr; sie hat sich an eine verwitwete Dame,³⁰ die Tochter des Architekten Friedrich von Thiersch, die ich seit längerer Zeit kenne u. sehr verehere, angeschlossen. u. mit dieser habe ich mich nun verbunden, u. jetzt ist wieder Ordnung u. Heiterkeit in mein Haus eingezogen u. wir leben, trotz der sehr schwierigen wirtschaftlichen u. politischen Verhältnisse ruhig u. glücklich in der Familie. Das kommt auch meiner wissenschaftlichen Arbeit zugute, die jetzt wieder besser fortschreitet. Ich habe meine Aufsätze zur Methodologie der Sprachwissenschaft in einem Bändchen zusammengestellt, das ich Ihnen in den nächsten Tagen zugehen lasse,³¹ u. jetzt arbeite ich weiter an einem System der Sprachphilosophie, um endlich diese Gedankenreihe abzuschliessen.³²

³⁰ Es tracta d'Emma Zeller nascuda von Thiersch. Vegeu nota 11.

³¹ Vegeu nota 16.

³² Es refereix a *Geist und Kultur in der Sprache*, Heidelberg: Winter, 1925.

Wie geht es Ihnen, lieber Freund u. Ihrer verehrten Frau Gemahlin? u. dem Kleinen? Bitte, Sie alle herzlich zu grüssen.

Seien Sie vielmals bedankt u. gegrüsst von Ihrem stets ergebenen Karl Vossler.

PS. Wenn Sie glauben, dass ich in Barcelona Vorträge halten soll, so müsste man mich rechtzeitig benachrichtigen, damit ich mich darauf einrichten kann.³³

7. A Karl Vossler

Barcelona, 21 de desembre de 1923

Font de St. Miquel, 2, 3^r

Benvolgut mestre meu i amic:

Les nostres felicitacions més cordials pel seu casament! Fem vots perquè les terribles circumstàncies del seu país no torbin l'alegria que ha nascut dins de casa seva, ans en aquesta alegria trobi la força per resistir-les (cal tanta de força quan la pàtria pateix!).

Li havia fet saber que a darreries d'agost ens nasqué un segon fill, un muniqueset?³⁴ Ara ja són dos els petits que ens fan sentir una mica més vells cada dia, però que són la nostra delícia, l'un amb els seus xerroteigs a penes connexos, l'altre amb les seves primeres rialles. El treball marxa així mateix: és a dir, els mil diversos treballs que, en aquest país tot just despert on tot és encara tan discordant i tan desmesurat, hem de fer, si volem viure, els que ens dediquem a les divines coses inútils. Aquests dies apareixeran dos llibres meus, purament literaris, escrits ja fa anys: el que resta d'una liquidació d'obres d'un període idíl·lic que ja no em deurà tornar més. L'un és una novel·la humorística per a infants,³⁵ l'altre un recull d'històries fantàstiques.³⁶ Els hi enviaré, si és que m'és lícit d'enviar-li unes obres

³³ Vegeu nota 21.

³⁴ Efectivament. Vegeu carta 5.

³⁵ *Les aventures d'En Perot Marrasquí*, Barcelona: Editorial Catalana, 1924. Il·lustracions d'Apa. Vegeu *O. C. I.*, 345-451.

³⁶ *L'ingenu amor*, Barcelona: Editorial Catalana, 1924. Il·lustracions de Josep

que si cap valor tenen, és un d'estrictament relatiu a allò que jo pugui mai ésser com a prosador³⁷ i a allò a què la llengua del meu país pugui mai arribar en la prosa - que tot just comença. Li enviaré, ensems, una tria de versos meus apareguda en una col·lecció popular de poetes catalans moderns³⁸ (de la qual li faré arribar també els volums més interessants): L'edició original és exhaurida, per això no els havia pogut fer conèixer encara. Per bé que versifico poquíssim,³⁹ no he pogut renunciar encara a la dolça mania, ni àdhuc a l'esperança de fer algun dia alguna cosa que s'ho valgui en aquest ram: sigui implacable en el seu judici, li ho prego, d'un poeta que ha llegit i ha meditat i s'ha adherit a les paraules finals del seu «Leopardi»!⁴⁰

Però és insuportable; només li parlo de mi! He rebut, al seu temps, els seus «Aufsätze zur Sprachphilosophie».⁴¹ Li n'agraieixo de tot cor la tramesa. La majoria m'eren ja coneguts, i els devia idees clares i fecundes sobre molts punts de la vida del llenguatge. Però el darrer, «Die Grenzen der Sprachsoziologie» em sembla superar-los tots alhora que en certa manera els resum. És admirable la solució purament lingüística (hom s'havia desviat tant!) que dona al problema de la diferència entre poesia i prosa. Schuchardt té raó quan diu de V. que en agitar l'arbre de la filologia en fa caure flors de poesia; cap solució no li resta fixada, rígida en la seva fórmula, abstracta: tot li viu en una potència d'indefinit desenrotllament, sobretot li viu no clos en si mateix, sinó suggestivament enllaçat amb la plenitud de la vida

Obiols. Vegeu *O. C. I.*, 459-527.

³⁷ Aquest és un tema recurrent que apareix més d'una vegada i en diverses èpoques en la correspondència ribiana. La possibilitat d'escriure novel·la no és defugida, almenys dues vegades de manera ben explícita fins l'abril de 1922. (Vegeu a *Cartes*: cartes 49 i 64.) Més endavant es queixa que Millàs-Raurell en un article a la *Revue de Genève* no l'hagi comptat entre els prosadors. (Vegeu a *Cartes*: carta 80.) Cal, és clar, relacionar aquest tema amb la crisi creadora de Riba. (Vegeu a *Cartes*: nota 5, carta 29.)

³⁸ CARLES RIBA, Pròleg de M. de Montoliu [Tria de Tomàs Garcés.], Barcelona: Ed. Lira (Els poetes d'ara), 1923.

³⁹ «Només un poema»: l'Estança número 10 del *Llibre segon*, escrit el 17 d'agost de 1923; el proper no arribarà fins el 25 de març de 1924 (Vegeu *O. C. I.*, 104-105).

⁴⁰ *Leopardi*, München: Musarion, 1923.

⁴¹ Vegeu nota 16.

intel·lectual i moral, àdhuc de la vida en tot el que té de pintoresc, nodrint-se'n i alhora projectant-hi llum. Vulgui acceptar, venerat professor, la meua felicitació. No es farà d'aquest llibre cap traducció italiana? Amics meus que són admiradors de V. i que no poden llegir l'alemany, la veurien amb un gran plaer. I la versió del «Leopardi»?⁴²

De la situació d'Espanya i de Catalunya sota la dictadura militar, què li'n diré? Li'n podria contar mil fets grotescos per satisfer el bon humor més exigent: ací riem molt, però imagini's amb quin ànim. Espanya s'ensorra, en mig d'una tragicomèdia al gust balcànic. Les previsions que es feren arran del cop d'estat del 13 de setembre s'han anat complint: les dades eren ben simples, no era res de l'altre món de preveure on havien de fer cap la inèpcia, la indisciplina i el cinisme posats a governar. Jo no havia vist encara cap fet polític judicat per tothom - polítics, periodistes, poble - amb tal unanimitat, que tothom coincidís en unes mateixes apreciacions de sentit comú. En suma, els militars han destruït, han desorganitzat (per ex. no menys que tota la vida municipal) i ara no saben ni iniciar la reconstrucció. Van establert un caciquisme militar, ells que se n'havien endut un moment l'opinió prometent de destruir l'antic caciquisme que feia de gairebé tota Espanya el feu hereditari d'uns quants polítics! Ells entre ells estan a mata-degolla, entre bastidors; qui governa no és el Directori, sinó juntes secretes, irresponsables, de cada Arma (les famoses «Juntas de Defensa»), exactament com abans del cop. Primo de Rivera és un embriac, lleuger i xerraire, amb el cap ple de faldilles; en discursos seus recents, ha dit bestieses tan inefables com, per arribar al cap de l'exèrcit poden ésser mèrits no sols fets de guerra, sinó també haver fet algun invent, *saber idiomes* etc. i *ésser simpàtic* (literalment, en andalus com ell digué *tener ángel*); o bé que cal que tothom l'imiti a ell, que treballa com un negre havent renunciat a *las diversiones mundanas*, a *los placeres callejeros*... Tal havia estat la preparació d'aquest que per Itàlia s'anava dient un Mussolini in piccolo (sic). Quant al Rei, més imbècil que mai. Ha reconegut públicament que ha faltat a la Constitució, que aquesta Dictadura és la

⁴² No hi ha versió italiana dels *Gesammelte Aufsätze zur Sprachphilosophie*, però sí del *Leopardi*, Napoli: Ricciardi, 1925.

darrera carta que es juga, i ara va fent de Lluïset XIV. A Barcelona, ara darrerament, s'irrità davant d'un rètol en català. «El català és una llengua nacional» li fou objectat. «No hay más lengua nacional que la mía», replicà ell. - No sé si ha llegit al «Giornale d'Italia» la llista de frases seves, dites durant el viatge. Però on es sobrepassà a ell mateix, fou al Vaticà. En un discurs de la pitjor retòrica gosà demanar al Papa, en bones paraules, que l'ajudés a perseguir els nacionalistes catalans i que li deixés fer del tot els bisbes. El Papa, amb una exquisida ironia, l'envià senzillament a passeig. - El resultat del viatge a Itàlia ha estat no una aliança militar com ells cercaven (sembla que Mussolini ha conegut de seguida la vacuïtat del fascisme espanyol) sinó un tractat de comerç en què tot és donat a Itàlia, i que acabarà d'arruïnar la indústria catalana, ja prou sotragada per convenis anteriors concertats amb tota la mala fe. L'ofensiva contra Catalunya és en tot el front; les molèsties plouen; la persecució contra els nacionalistes en rigor ja ha començat. La gent fremeix: ací on el moviment comptà amb un primer nucli d'opinió (que en jo escriure-li la meua carta anterior encara existia), Primo de Rivera no té ja ni un 1 per 100 dels seus primers partidaris. Els catalans tenim una feblesa inicial en la nostra lluita contra els espanyols: i és que ells ens han *odiat* sempre, i nosaltres *només els hem menyspreat*; mentre ells somniaven nit i dia de fer-nos mal, sense que res no pogués galvanitzar-los i unir-los sinó l'ocasió de fer-nos mal, nosaltres els oblidàvem i treballàvem. I ara, els primers fruits d'un treball de vint-i-cinc anys (o sigui d'ençà que el catalanisme, organitzat políticament, havia anat predominant dins les corporacions públiques catalanes), d'un esforç col·lectiu per europeitzar la nostra vida, ara tot això perilla. Les nostres institucions, sobretot les de cultura, tenen un sentit català, i per això són odiades, es demana, a Espanya, obertament llur destrucció. Com finirà això? Ho veig negre. Hom no dona clarament el cop de sabre: hom escanya refinadament, obstruint per ex. les vies dels subsidis. (Es així com el nostre admirable Institut, el fogar de la nostra cultura superior, conegut ja de tot el món científic especialment per les seves publicacions filològiques i arqueològiques, té perspectives molt precàries. Es ell

que l'havia d'invitar a V.;⁴³ no és això res de perdut, però sí de molt insegur; i potser som nosaltres que haurem de demanar de V. un clam de simpatia per aquesta possible nova víctima de l'odi espanyol.) En resum, Catalunya és empesa cada dia més cap a un cul-de-sac tràgic; tornen els dies de 1640 (ha llegit la història de F. M. Mello [sic], hi ha pàgines absolutament aplicables a avui); els espanyols no veuen que, si bé de moment ens enfonsarem tots, Catalunya, que té iniciada una renaixença, pot ressorgir, però això serà molt difícil per a Espanya, que està al capdavant d'una decadència (és a dir, l'Espanya tal com és ara estructurada; és possible encara una Espanya nova, si es vol una Ibèria imperial, estructurada per Catalunya? Vet aquí tot el que resta d'optimisme a casa nostra; però temem de no arribar-hi sinó a través d'una separació sagnant). Vet aquí, estimat amic, el que fa preveure (no sóc massa llarg?) l'actuació d'aquest govern renovador fet d'homes i de vicis vells, que viu al dia, que al principi es sostenia pel que anunciava misteriosament per a una data pròxima, a la manera dels empresaris de Kino, i que ara es sosté per la por del que pot venir després, sigui pel cop d'algun partit (tots els partits, des dels comunistes fins a les extremes dretes, s'armen) sigui perquè es cansin i ho deixin estar frescament.

No escric més, estimat amic: tinc por que ja n'he fet massa. Acaçaré amb els nostres millors desigs per al Nadal i l'Any Nou. Per molts anys, en una Alemanya restablerta!

Li hem enviat, durch Güte del meu amic i deixeble de V., Herr H. Albert,⁴⁴ una mostra dels nostres torrons, Weihnachtskuchen que en diverses menes es fabriquen a Catalunya i a València, extensió de Catalunya. Digui'ns si els han sabut bé (encara que espero que els arribaran una mica tard).

Si veu el Dr. Vincenti,⁴⁵ doni-li records de nosaltres, i que s'aconsoi del seu fascisme pensant que pot arribar a ésser-ne una paròdia!

⁴³ Vegeu nota 21.

⁴⁴ Heinz Albert, company de Riba a les classes de Vossler, mantingué relació epistolar amb Riba almenys fins a 1926 amb una dotzena de llargues cartes que són guardades a l'Arxiu Riba.

⁴⁵ Vegeu nota 29.

Amb tot l'afecte i admiració, seu
C. Riba

8. A Carles Riba

München, 19. Januar 1924
Leopoldstr. 87

Lieber Freund,

vorgestern brachte mir Herr Albert zwei grosse Stollen Ihres herrlichen catalanischen Torrón. Vielen herzlichen Dank. Wir lassen uns dieses treffliche Gebäck sehr gut munden.

Besonderen Dank auch für Ihren ausführlichen Brief vom 21. Dez. u. für Ihre Jahreswünsche, die ich Ihrer verehrten Frau Gemahlin von Herzen erwidere.

Wenn Sie Ihre Gedichte veröffentlichen ist es etwas Anderes als wenn irgend ein Stümper in deutscher, französischer oder italienischer Sprache seine schwächliche Lyrik zum besten giebt; denn 1) sind Sie kein Stümper, sondern ein an Kritik u. Wissenschaft geschulter Geist 2) arbeiten Sie in einer Sprache, die poetisch noch nicht so aufgebraucht und zerdehnt ist wie das Deutsche, Franz. u. Ital. Oft entstehen, selbst wenn die Motive alt sind, durch die blosser Verpflanzung auf den neuen u. frischen Sprachboden neue Früchte u. ungeahnte Wirkungen. Warum sollen Sie sich einen Vorteil, den das Glück Ihnen in die Wiege gelegt hat, nicht energisch zu eigen machen? Wenn Sie nun gar Prosa schreiben, wird der Vorteil für Ihr Land u. für alle Freunde des Catalanischen noch grösser; da ja doch erst in der Prosa die Sprache u. der Mensch eigentlich mündig, d. h. ihrer praktischen Leistungsfähigkeit sich bewusst werden. Ich werde mich daher sehr freuen, Ihre Arbeiten zu lesen u. bitte, sie mir nicht vorzuenthalten.⁴⁶

Vor einigen Tagen erhielt ich von Herrn López-Picó eine Sammlung seiner kritischen Aphorismen u. Appunti.⁴⁷ Es sind sehr feine

⁴⁶ Vegeu nota 37.

⁴⁷ J. M. LÓPEZ-PICÓ: *Entre la crítica i l'ideal*, Barcelona: Publicacions de «La

Sachen darunter; aber man bedauert doch, dass sein subtiler u. scharfer Geist sich so in kleiner Münze verausgabt. Auch was er über Sie schreibt, S. 83/84, lässt sich nicht recht fassen u. gehört in das Gebiet der impressionistischen Kritik, die nur Eindrücke, aber keine Gründe giebt.

Nun aber ist es höchste Zeit, dass ich Ihnen zu Ihrem Munique-set,⁴⁸ zu Ihrem Münchener Kindel gratuliere, u. besonders Ihrer lieben Frau. Möge die Zeit, in der Ihre Kinder gross werden u. zur Wirkung kommen, für Ihr engeres u. weiteres Vaterland, für Catalonien u. für Europa eine klarere u. reinere sein als die heutige, in der alles gärt u. niemand weiss was werden will. Ob Ihr grosser Pessimismus berechtigt ist? Ich weiss nicht; ich weiss nur, dass die politische Geschichte sehr kontingent ist u. dass die Dinge nie geradlinig verlaufen. Man sieht schwarz u. statt dessen kommt grau oder blau. Daher muss man die Politik zwar sehr ernst, aber niemals tragisch nehmen. Sie ist wie das Wetter bei uns in Deutschland: meistens schlecht; es wächst u. gedeiht dann aber doch allerlei Frucht u. Blüte.

Die ital. Uebersetzung meines Leopardi⁴⁹ ist zur Hälfte fertig; aber rückt nicht vorwärts.

In einigen Wochen schicke ich Ihnen einen «Spanischen Brief an Hugo von Hofmannsthal», den ich dem Dichter zu seinem 50. Geburtstag geschrieben habe. Für Sie wird er freilich nicht viel Neues enthalten.⁵⁰

Nochmals vielen herzlichen Dank für alle Ihre Güte; u. Ihnen u. Ihrer famigliuola Alles Gute von Ihrem ergebenen
Karl Vossler

Revista», 1923.

⁴⁸ Vegeu carta 5.

⁴⁹ Vegeu nota 42.

⁵⁰ «Spanischer Brief», *Hugo von Hofmannsthal zum 1. Februar 1924*, München: Eranos, 1924, 123-153.

9. A Karl Vossler

Barcelona, 31 d'octubre de 1924

Font de St. Miquel, 2, 3^r 2^a

Benvolgut mestre i amic:

Hauria de començar amb excuses pel meu llarg silenci;⁵¹ però estic segur que V. me les dispensa. Causes purament externes. Han estat, aquests darrers mesos meus, un poc trasbalsats. He estat destituït del meu càrrec de professor: no pas jo sol, sinó amb una centena més;⁵² ara, he tingut l'honor d'ésser dels primers. ¿La finalitat? Combatre el nacionalisme català allà on té no sols la màxima força, sinó la màxima raó d'ésser: en la cultura. Però ara les nostres pobres Escoles fan pietat: les no suprimides, estan poc menys que desertes d'alumnes, o els alumnes van desertant-ne; la nostra destitució fou feta amb una injustícia tan revoltant, que, naturalment, només gent de moralitat avariada (catalans o no) han volgut acceptar les places dels destituïts.^{53 54} ¿El pretext per haver-nos llançat fora? Qualsevol: ha estat un, hauria pogut ésser un altre. La política local n'ofereix molts cada dia. En un número d'una revista que fem a París, que vaig enviar-li, potser V. ha llegit aquesta història.⁵⁵ Si no, ¿quin interès té? Un episodi més en la

⁵¹ La darrera carta és del 21 de desembre de 1923. Vegeu carta 7.

⁵² Arran de l'afer Dwelshauvers, Riba i molts altres professors foren destituïts de llurs càtedres: vegeu ALBERT MANENT: *Carles Riba*, Barcelona: Alcides, 1963, 40-42 i ALEXANDRE GALÍ: *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya 1900-1936, Llibre IX: Ensenyament universitari*, Barcelona: Fundació Alexandre Galí, 1983, 301-307. També contemporani dels fets: [ALFONS MASERAS:] *La destitució dels professors de la Universitat Nova de Barcelona*, s. l. [1924].

⁵³ [Nota de Carles Riba:] Gràcies a l'ajuda de bons patriotes, anem nosaltres, per la nostra banda, refent les Escoles arruïnades: un esforç enorme i apassionant.

⁵⁴ Probablement es refereix a la creació de l'Ateneu Polytechnicum fundat el 1924 per un grup de professors destituïts. Vegeu PERE SOLÀ: *Els ateneus obrers i la cultura popular a Catalunya (1900-1939)*, Barcelona: La Magrana, 1978, 76-77. El novembre de 1934 Riba hi donarà un «Curs d'Introducció a l'Estilística», segons consta en un programa guardat a l'Arxiu Riba.

⁵⁵ Probablement *Le Courier Catalan* finançat per Francesc Cambó i dirigit per Alfons Maseras. Vegeu DOMÈNEC DE BELLMUNT: *Cinquanta anys de periodisme català (1923-1975)*, Andorra la Vella: Mirador del Pirineu, 1975, 51.

persecució que sofrim. - Aquesta destitució m'ha fet, aquest temps, més dura la vida; he hagut de refer el sou perdut amb feines editorials no sempre agradables: i encara he estat dels que millor m'he salvat. A propòsit: l'*Editorial Labor* (Provenza, 88, Barcelona) per la qual he treballat, i el director literari de la qual és un excel·lent amic meu, té en premsa una versió espanyola de la Hist^a de la Lit^a Italiana de V. (col. Göschen).⁵⁶ L'ha feta el nostre comú amic M. de Montoliu - el qual, professor a la mateixa escola on jo ho era, no ha estat destituït, però ha dimitit per companyonia amb els trets. - La casa estudia, i veu molt probable, també la versió de la seva *Frankreichs Kultur*, però això seria més endavant. Ara com ara, una cosa ens interessaria extraordinàriament, i tinc la comanda de proposar-la-hi. I és, que volgués escriure'ns, en la llengua que li fos més còmoda, un manual d'Hist^a de la Lit^a francesa, un o dos volumets del mateix tipus i to que l'esmentada Hist^a de la Lit^a italiana (col. Göschen). L'*Editorial Labor* li pagaria unes 1000 o 1200 ptes. per volumet. No és, potser, un preu gaire famós; jo goso fer-li la proposta, pensant que tal vegada V. no hauria de fer sinó ordenar i refondre notes de les seves admirables lliçons. Espero que V. voldrà respondre'm aviat sobre això, fent les contrapropostes que V. cregui més justes; jo les transmetré a la casa editorial, i si de cas ja s'entendria, llavors, directament amb ella. La casa, no cal dir, és forta i molt formal en els seus tractes.

He estat, amb la meva petita família, dos mesos de vacances a París. Hi he conegut l'Unamuno, que hi fa d'exiliat apocalíptic, i he acabat de conèixer (havia vingut a Barcelona no feia gaire) el gran Paul Valéry. Un home admirable. ¿Ha vist V. el seu darrer llibre d'assaigs, *Variété?* El matí que vaig ésser a casa d'ell, acabava de sortir-ne Curtius.

¿Tot això d'ací? Pels diaris alemanys V. deu haver-ne anat sabent potser més que nosaltres mateixos. Tot cruix: desastres al Marroc, finances que s'abismen, la vida cada dia més difícil, els millors i els pitjors convençuts que el més gran culpable és el Rei... En fi, tot va cap a un inevitable caos, més ben dit, *ja hi ha entrat*.

⁵⁶ *Historia de la literatura italiana*, traducido de la 3ª edició alemana por el Prof. Manuel de Montoliu, Barcelona: Labor, 1925.

¿Ha anat rebent llibres catalans? Digui-me'n alguna cosa: parli'm una mica dels meus, i sigui amb mi el mestre sever que estimo, i que tant ha influït en la meva formació. Amb els millors records, seu

C. Riba

10. A Carles Riba

München, 7. Nov. 1924

Leopoldstr. 87. II

Carissimo amico,

Sono gravemente indebitato con Lei ed avrei dovuto ringraziarLa da molto tempo dei libri, dei saluti e delle lettere che m'ha mandato. Assai graziose le *Avventure d'En Perot Marrasquí* che bastano, mi pare per lavare la taccia d'intellettualismo que il Sign. Montoliú Le dà nella Prefazione alle Sue liriche così fine e argute.⁵⁷ Arguzia non è senz'altro intellettualismo.

Mi sembra che il Signor Capdevila sia stato giudice più equo e più avveduto con le canzoni, elegie e canti della Sua Signora;⁵⁸ la quale prego di gradire i miei più sentiti ringraziamenti e rallegramenti.

Caro amico, la politica scaccia il buon umore e mette in fuga le Muse. Non ci pensi dunque troppo. «Il faut cultiver notre jardin» senza badare tanto al tempo che fa; poichè anche col tempo cattivo e col cielo nuvolo cresce le piantagioni, come dimostra meteorologicamente e politicamente la Germania. Capisco che per Lei specialmente la cosa è molto grave e difficile a sopportare e che Lei né può né deve staccarsi dalla causa catalana. Ma appunto per servirla bene non bisogna agitarsi né allarmarsi troppo; un malato si cura meglio da chi abbia il cuore calmo che da chi si prenda troppo di quella malattia.

⁵⁷ Vegeu nota 38.

⁵⁸ Fa referència al pròleg de JOSEP M. CAPDEVILA que obre el volum d'*Els poemes d'ara* dedicat a Clementina Arderiu, Barcelona: Ed. Lira, 1923.

La prego di salutare cordialmente da parte mia il prof. Montoliu e di ringraziarlo della fatica che si prenda a tradurre il mio volumetto.⁵⁹ En quanto a Frankreichs Kultur consiglieri di aspettare, perchè da qui a un anno, all'incirca, ne farò una nuova edizione cambiata, migliorata e possibilmente estesa fino ai giorni d'oggi.

Per ora sono troppo immerso in altri lavori per poter pensare alla redazione di una storia della letteratura francese. Ho finito il rifacimento dei volumi intorno alla Divina Commedia, e n'è uscita un'opera nuova, sostanzialmente diversa della prima edizione. Fra poco se ne comincerà la stampa.⁶⁰ Il settembre passato ho tenuto tre conferenze a Vienna: «Die neuesten Richtungen der italienischen Literatur» che Le manderò appena saran pubblicate.⁶¹ Finita anche ed in procinto di uscire la traduzione italiana del mio «Leopardi»,⁶² e l'autobiografia del soprano castrato Filippo Balatri di Pisa.⁶³ Ora sto per dare le ultime cure ad un volume di filosofia del linguaggio «Geist und Kultur in der Sprache»⁶⁴ e con questo spero di essermi liberato di meditazioni trascinate ormai attraverso un quarto di secolo. Poi dovrei fare una monografietta sul Racine,⁶⁵ e poi, se avrò vita e forze ... ma non andiamo troppo in là ad annunziar delle nova non ponzate.

Ho ricevuto cinque volumi bellissimi della Biblioteca filologica de l'Institut d. l. llengua catalana: l'inchiesta del Graal, cose trovatoresche, il vocabolario catalano-tedesco del 1502, l'epistolario di Milà i Fontanals e la grammatica catalana del Fabra; tutte cose interessantissime e sostanziose che mi hanno fatto un gran piacere. Chi devo ringraziarne? È Lei il colpevole gentile? Comunque sia, Le devo già tanto che non spero più di sdebitarmi con Lei e ho bisogno della Sua indulgenza.

⁵⁹ Vegeu nota 56.

⁶⁰ *Die göttliche Komödie*, 2. umgearb. Aufl., Heidelberg: Winter, 1925.

⁶¹ Publicades a Marburg: Elwert, 1925.

⁶² Vegeu nota 40.

⁶³ FILIPPO BALATRI, *Frutti del mondo: autobiografia*, ed. da KARL VOSSLER, Palermo: Sandron, 1924.

⁶⁴ Vegeu nota 32. A la Biblioteca Riba (IEC) es conserva un exemplar dedicat per l'autor.

⁶⁵ *Jean Racine*, München: Hueber, 1926.

Mi creda con sincera amicizia
Suo affezionatissimo
K. Vossler

11. A Carles Riba

München, 17. Januar 1925

Lieber Freund,

durch Fräulein Prückner⁶⁶ habe ich auch dieses Jahr wieder zwei Stollen Ihres herrlichen catalanischen Torron erhalten, an dem sich die ganze Familie mit Freuden erlabt. Vielen herzlichen Dank für Ihr freundliches Gedenken u. alles Schöne u. Gute den lieben Ihrigen zum Neuen Jahr. Möge das Neue Jahr auch Ihrem Vaterland Glück und Freiheit bringen.

Bei uns geht alles den gewohnten Gang, u. ich habe zur Zeit nichts Neues zu berichten, das Sie interessieren könnte.

Ich arbeite gegenwärtig über Racine,⁶⁷ meine sprachphilosophischen Sachen sind abgeschlossen.⁶⁸

In der Hoffnung bald ausführlich von Ihnen zu hören, mit herzl. Dank, Gruss u. Wunsch

Ihr stets erg.
K. Vossler

⁶⁶ Josepha-Luise Prückner. Probablement, una amistat feta a Munic que continuà durant anys: a l'Arxiu Riba són guardades una vintena de cartes seves, la majoria però dirigides a Clementina Arderiu, que arriben fins 1956.

⁶⁷ Vegeu nota 65.

⁶⁸ Vegeu nota 32.

12. A Carles Riba

München, 1. April 1925

Lieber Freund,

Wenn auch verspätet, so doch von Herzen wünsche ich Ihnen u. Ihrer verehrten Frau Gemahlin glückliche Ostern. Ich habe schon lange nichts mehr von Ihnen gehört, hoffe aber, Sie im nächsten Herbst zu besuchen. Ich habe nämlich eine Einladung des Centro de estudios históricos in Madrid bekommen, im Oktober dieses Jahres dort einige Vorträge zu halten. Wenn es mir irgend möglich ist, werde ich dann auch nach Barcelona kommen.⁶⁹

Ich habe sehr viel zu tun gehabt u. bin noch immer mit dem Druck meines umgearbeiteten Dante-Werkes⁷⁰ u. meines Buches «Geist und Kultur in der Sprache» beschäftigt.⁷¹

Meinen «Balatri»⁷² haben Sie ja wohl bekommen. Wenn Sie von der italienischen Übersetzung meines «Leopardi», die soeben erschienen ist, ein Exemplar wünschen, so lasse ich Ihnen durch den Verleger R. Ricciardi in Neapel eines schicken.⁷³

Vor allem aber möchte ich wissen, wie es Ihnen geht, lieber Freund, nachdem Sie Ihre Stelle aufgegeben haben.⁷⁴

Bei uns ist alles wohl, u. wir sind froh, dass der Winter zu Ende ist.

Mit herzlichem Gruss

Ihr ergebener
K. Vossler

⁶⁹ Finalment no anirà ni a Madrid ni a Barcelona. Vegeu carta 14.

⁷⁰ Vegeu nota 60.

⁷¹ Vegeu nota 32.

⁷² Vegeu nota 63.

⁷³ Vegeu nota 42.

⁷⁴ Vegeu nota 52.

13. A Karl Vossler⁷⁵

Barcelona, 13 de juny de 1925

Sr. Dr. Karl Vossler

Benvolgut mestre i amic:

Hauria de començar, novament, amb excuses; no ho faré: estic segur que V. me les dona per dites, i em perdona. El temps em passa volant: dec ésser, verament, feliç.⁷⁶

Sabiem ja, per M.-L. Wagner (que des de la tardor vinent fixarà, sembla, la seva residència a Barcelona), alguna cosa del viatge de V. a Espanya.⁷⁷ M'ha fet molta alegria, imagini's, la probabilitat de tenir-lo uns quants dies entre nosaltres: no deixi pas, li ho prego, per poc que pugui, de fer la volta per Barcelona! Particularment, li puc garantir la millor acollida. Ara, oficialment: què podem ara? què podrem aleshores? Sembla mentida, però la situació del nostre Institut és tan incerta avui com ara fa un any. Hom no ha gosat atacar-nos de front; fou ideada, per desfer-nos, una investigació de l'Institut per professors de l'Universitat; però la maniobra, d'un càndid maquiavelisme, no els reeixí, gràcies a l'habilitat d'algun membre de la comissió addicta a nosaltres: és tota una història, amb episodis d'un còmic deliciós, que un dia o altre li contaré. Ara esperem un atac d'ordre administratiu, encara més perillós. En fi, vivim al dia, mesquinament, i sense gaire delit de treballar.

Quant a la vida general de Catalunya, igual: la vexació, la injustícia, l'escarni quotidians. Ara darrerament han estat els reis a Barcelona. Un viatge reial a casa nostra comporta una preparació i unes precaucions com si es tractés d'una expedició a territori enemic. El

⁷⁵ Hi ha una capçalera impresa que diu: *Institut d'Estudis Catalans/Secció Filològica/Palau de la Diputació*.

⁷⁶ La darrera carta de Riba és del 31 d'octubre de 1924 (carta 9), i mentrestant Vossler li ha escrit almenys tres vegades: cartes 10, 11 i 12.

⁷⁷ Vegeu nota 69.

poble els ha rebut amb una indiferència que a estones traspuava l'hostilitat. Hi ha hagut, sobretot, un episodi greu: suposo que la premsa alemanya n'ha degut parlar: la descoberta d'una bomba enorme, perfecta, destinada a fer volar el tren reial.⁷⁸ Tot fa creure que era obra del nacionalisme català extremista. Això, com a símptoma, és d'una eloqüència esfereïdora, perquè fa veure clar la girada dels sentiments del nostre poble: no se n'ha pogut parlar sinó a cau d'orella, però la majoria de gent no ha dissimulat la recança pel fracàs de l'atemptat. Els arrestats, bastant nombrosos, han estat joves de bona família, molts d'ells estudiants; la policia *els ha torturat* per fer-los cantar, però tots ells han resistit amb una energia diguem-ne irlandesa. Repeteixo que tot això, com a símptoma almenys, és més aviat nou i gravíssim: ningú que sigui una mica sensible a l'ambient no gosarà dir - com es podia afirmar dos anys enrera - que una revolta nacionalista no sigui possible a Catalunya; més, tothom sap i sent que es prepara.

Li he tramès, juntament amb dos volums dels *Nostres Clàssics*, una obra de Cambó sobre el Feixisme italià:⁷⁹ llibre més interessant que pel que diu d'Itàlia, pel que dona a entendre, de retop, sobre la dictadura espanyola, i sobre l'estat d'ànim i els conceptes polítics de l'autor, que fa, avui, el polític retirat, però que és potser el polític en qui més es creu, de qui més s'espera, a Catalunya, i àdhuc en molts sectors espanyols. Serà, amb el temps, el dictador d'Espanya? El temps ho dirà, però ja en deixa preveure alguna cosa.

Li he enviat també un llibre meu:⁸⁰ el pròleg i la nota que l'acompanyen li aclariran la meua indulgència, segurament excessiva, per aquesta obra. Digui-me'n alguna cosa: reclamo, una vegada més, de V., la seva paraula de mestre meu.

I ara que parlo de mi. Les coses m'han fet un tomb favorable, no sols en l'ordre de la vocació, sinó també en l'econòmic: em puc consi-

⁷⁸ Complot dit de Garraf organitzat per Jaume Compte i altres el maig d'aquest mateix any.

⁷⁹ FRANCESC CAMBÓ: *Entorn del feixisme italià. Meditacions i comentaris sobre problemes de política contemporània*, Barcelona: Editorial Catalana, 1924.

⁸⁰ *L'ingenu amor*, Barcelona: Editorial Catalana, 1924.

derar a cobert dels temps, modestament, però suficientment. La Fundació Bernat Metge (de la qual Cambó és el Mecenas) ha creat i m'ha donat una càtedra de grec.⁸¹ Potser no l'hauria acceptada (no sóc home de ciència: a Alemanya ho vaig confirmar) si no es tractés de la finalitat pràctica de formar col·laboradors per a la nostra obra d'incorporació dels clàssics grecs i llatins al català. La meua tasca, ara, és la de medotització [sic] i aplicació d'una experiència que he anat adquirint llargament. La vida m'hi ha dut: i també el patriotisme. En països en formació, com el nostre, tothom ha de treure el màxim rendiment de totes les seves possibilitats. Ara, però, - i aquest és el gran benefici que aquesta càtedra em duu - no faré sinó una sola feina de cap a cap de dia (fins ara, per viure, n'havia de fer tres o quatre): grec; això, a part de la meua obra literària personal, com a versaire, com a crític i possiblement com a novel·lista.⁸² L'única obra a la qual, en un altre país, em consagraria. He començat la versió de les *Vides de Plutarc* (que Catalunya necessita molt!): hi tinc feina per a uns quants anys.⁸³

El seu «Balatri»,⁸⁴ estimat Dr. Vossler, no m'ha arribat. Temo que s'haurà perdut; i em reca, perquè tinc una passió per les memòries. Digui'm només el nom de l'editor. Si no li és cap gran molèstia,

⁸¹ Creada el maig de 1925, no començarà a funcionar fins el gener de 1926 i durarà fins a la primavera de 1939. Mentrestant Riba dedica aquests mesos a l'organització de la càtedra i viatja a París a estudiar metodologia del grec. Vegeu més informació i bibliografia a *Cartes*: nota 6, carta 132.

⁸² Vegeu nota 37. Cal afegir encara la declaració que el mateix Riba ha fet fa poques setmanes a Myself: «Personalment us diré que donaria tots els meus versos per haver fet una bona novel·la...» («Una conversa amb Carles Riba», *D'Ací i d'Allà*, maig de 1925, 161). Alhora, Riba acaba de pronunciar una conferència a l'Ateneu Barcelonès el dia 5 de juny amb un títol ben significatiu, «Una generació sense novel·la», que serà publicada en dues parts els dies 7 i 17 de juny de 1925 a *La Veu de Catalunya*. (Vegeu *O. C. II*, 314-320.) Vegeu bibliografia sobre aquest darrer tema a *Cartes*: nota 7, carta 132.

⁸³ El primer volum en dues parts, serà publicat el 1926: *PLUTARC: Vides paral·leles*, Barcelona: FBM, 1926. El darrer volum serà publicat el 1946. Vegeu relació completa a M. MONTSERRAT MARTÍ I BAS: «Bibliografia de Carles Riba» a *In memoriam Carles Riba (1959-1969)*, Barcelona: Institut d'Estudis Hel·lènics/Departament de Filologia Catalana/Editorial Ariel, 1973, 575-577.

⁸⁴ Vegeu nota 63.

faci'm enviar el seu Leopardi en la versió italiana:⁸⁵ espero de fer-ne propaganda amb èxit.

I tingui'm, li ho prego, sempre al corrent de la seva activitat; no em vulgui mal de la meua peresa a escriure: he de treballar molt, i, a més, sóc meridional!

La meua muller el saluda, amb mi, amb tot afecte. El recordem, plegats, molt sovint, i enyorem d'estrènyer-li personalment la mà. Cap a darreries d'any tornarem a París.⁸⁶ La meua nova càtedra em facilitarà, i àdhuc comportarà, nous viatges (la nostra passió): un dia o altre deurem reveure Alemanya i els nostres amics d'aquí dalt!

Seu, devotament

C. Riba

Font de St. Miquel, 2, 3^r 2^a

14. A Carles Riba

München, 1. Juli 1925

Leopoldstr. 87.II

Lieber Freund,

Endlich finde ich ein freies Stündchen, um mit Ihnen zu plaudern. Zunächst herzlichen Dank für L'ingenu amor, das ich mit grossem Vergnügen gelesen habe. Es ist wirklich eine liquidació graciosa von festlichen Erlebnissen: launig, heiter u. doch voller Ernst. Man muss Ihnen Glück wünschen, zu dieser Lust u. Begabung des Fabulierens. Auch die Ausstattung passt gut zum Ganzen. - U. nun noch besonderen Glückwunsch zu der griechischen Professur;⁸⁷ denn im Grunde ist doch die Beschäftigung mit Hellas u. mit hellenischen Dingen das Schönste u. Edelste das man haben kann.

⁸⁵ Vegeu nota 42.

⁸⁶ A estudiar metodologia del grec becat per Francesc Cambó. Vegeu més informació a *Cartes*: nota 1, carta 134.

⁸⁷ Vegeu nota 81.

Ihr Plan einer Plutarch-Übersetzung ist eine glänzende Idee, u. der catalanische Amyot⁸⁸ zu werden, das ist wahrhaftig des Schweisses der Edeln wert. - Heut kommt es nicht so sehr auf die philologisch-historische Erforschung der griechischen Antike an, als darauf, dass man ein lebendiges Verhältnis zu ihr gewinnt, einen Standpunkt von dem aus sie uns wieder wertvoll, wichtig u. gegenwärtig wird. Einen solchen hat die heutige europäische Kultur nicht mehr, oder sie hat ihn höchstens als ästhetischen Snobismus u. als Exklusivität; denn sie hat auch zum Christentum kein lebendiges Verhältnis mehr. Unsere Gräcisten verachten das Christliche, unsere Frommen ignorieren das Griechische. Aber man versteht das Eine nicht ohne das Andere. Vielen Dank auch für Ramon Llull, den ich gerade jetzt wieder für meine Vorlesungen (*Die Dichtungsformen der Romanen*)⁸⁹ vorgenommen habe. - Sehr schöne Sachen finde ich unter den *Cent millors poesies lir. d. l. llengua catalana*.⁹⁰

Die Schrift von Fr. Cambó über den Fascismo ist klug u. vorsichtig.⁹¹ Inzwischen wird in Italien die Lage immer gespannter, u. heute kann man wohl sagen, dass der Fascismo, der als Regeneration einsetzte, mehr u. mehr ein Element der Demoralisation u. Corruption wird. - Wir in Deutschland sind zu einer gewissen Ruhe gekommen, hauptsächlich wohl unter dem Druck der äusseren Politik, die uns keine gewagten Sprünge im Inneren erlaubt.

Ich bin in meinem Entschluss nach Madrid zu fahren wieder wankend geworden: teils weil mich meine wissenschaftlichen Arbeiten zurückhalten, teils weil ich keine echte Reise-Lust habe, teils weil ich skeptisch denke über den Wert von ein paar Vorträgen in Madrid. Wer wird sich dort für meine Gedanken interessieren? Wahrscheinlich niemand. Und so kann es sehr wohl sein, dass ich absage; denn um

⁸⁸ JACQUES AMYOT (1513-1593). Traductor de Plutarc.

⁸⁹ Llull tanmateix no és esmentat ni una sola vegada en l'edició pòstuma d'aquestes classes. Vegeu Karl Vossler: *Die Dichtungsformen der Romanen*, Stuttgart: Koehler, 1951.

⁹⁰ *Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana*, Tria de Josep Mª Capdevila, Barcelona: Barcino, 1925.

⁹¹ Vegeu nota 79.

einer rein representativen Geste willen eine so grosse Reise zu machen, dazu bin ich nicht mehr jung u. auch noch nicht alt genug.

Den ital. «Leopardi»⁹² u. mein Buch über «Geist u. Kultur i. d. Spr.»⁹³ werden Sie wohl erhalten haben. Den «Balatri»⁹⁴ schicke ich Ihnen, so bald die Exemplare, die ich nachbestellt habe, eintreffen.

Mit herzl. Gruss von Haus zu Haus

Ihr erg. K. Vossler

15. A Karl Vossler

Altafulla, 8 de setembre de 1925

Benvolgut mestre i amic:

La seva darrera carta m'ha portat una desil·lusió: ¿Realment es desdium d'anar a Madrid? A penes sabia què respondre-li a la pregunta que V. es fa, de qui s'interessaria allí per les seves idees. Tant com ningú, segurament no; però potser no els qui s'hi diuen filòlegs. Ja fa onze anys que no hi he estat: Madrid m'és molt més llunyà que París o Munich; però conec els caps dels dos grups de romanistes. L'un, el Dr. Menéndez Pidal fou, quan vaig estudiar el doctorat, mestre meu. Això és un dir: tota la seva actuació consistí a fer-nos acolorir determinades zones d'uns quants fulls de l'Atlas lingüístic de França. No recordo que ens expliqués ni una lliçó; no en guardo ni un ensenyament, ni un consell. A darreries de curs ens envià un auxiliar seu a professorar: el Dr. Américo Castro, home bell i buit, a propòsit per a lluir en congressos hispanoamericans. Tornant al Dr. M. P., té el seu valor: V. deu conèixer la seva obra; és un home glacial, molt senyóivol, però egoista en extrem: si té alguna feina entre mans, no s'interessa per res ni per ningú; així Meyer-Lübke sembla que fou tractat per ell amb una indiferència ofensiva. - L'altre cap de grup, el Dr. Bonilla y Sanmartín, és tot el contrari: efusiu, mondà, acollidor, sense

⁹² Vegeu nota 42.

⁹³ Vegeu nota 32.

⁹⁴ Vegeu nota 63.

paraula dolenta; pompós i lleuger com a una bombolla de sabó: un professor polític, en suma, a qui van a parar les missions de propaganda més delicades i més productives. Deu fer cosa d'un any que estigué a Barcelona, destacat per l'Ossorio y Gallardo per polsar els intel·lectuals catalans. Donà una conferència sobre les relacions entre les literatures peninsulars: descobrí, a un públic d'universitaris, per ex. que Alfons el Savi havia escrit les seves Cantigues en galleg, i que Boscà havia traduït *Il Cortigiano* en castellà; afirmà, repapat i feliç, que el català no havia estat *mai* perseguit (aquell dia acabaven d'ésser prohibits uns cursos de gramàtica catalana) i coronà el seu discurs amb la teoria que les paraules són vent i que l'esperit etc. - Hi ha, per part d'aquests nuclis envers els nostres, una gelosia que en uns pocs és estimulante, en la majoria infantil i en alguns malèvola. Es un bon consell, de fer el tomb per Espanya començant per Madrid i donant-los les primícies: Meyer-Lübke també sofrí d'haver-ho fet a l'inversa. Nosaltres, «nella miseria», som més agraïts a la paraula sincerament cordial, i a l'ensenyament amb substància. He parlat llargament de tot això amb un amic meu, professor o. com Vs. dirien, de l'Universitat de Barcelona: ell veu molt probable una invitació d'aquesta Universitat, si V. passava per Barcelona.⁹⁵ Però ¿qui gosa, en aquests temps, fer cap presagi ni cap promesa? Inclús em deia, aquest amic, que certs paràgrafs del capítol de V. «Sprachgemeinschaft als Interessengemeinschaft», no són potser els més indicats com a passaport per Madrid; naturalment, si hi són coneguts; ara, sobre això ¿qui pot fer cap juguesca? Però els espanyols són així: cobreixen un fet real amb una afirmació personal: totes les bones raons de Catalunya s'han esberlat sempre contra aquesta idiosincràsia; i els costarà molt d'empassar que «en el extranjero» hi hagi qui ha aixecat el vel de les estadístiques i de les notícies Havas, i hagi vist que el castellà és a Catalunya, per a certs nuclis (els culturals, que lluiten a l'avantguarda!) «eine auferlegte, keine erlebte, eine fremde und gehasste Sprache».⁹⁶

⁹⁵ Això no serà possible fins el 1929. Vegeu cartes 19 i següents. Vegeu, també, nota 126.

⁹⁶ «Sprachgemeinschaft und Interessengemeinschaft», a *Sitzungsberichte der philoso-*

Tot això, estimat Dr. Vossler, són divagacions potser generades pel mal humor; però en tot cas es tracta d'un malhumor fet d'alguna cosa de més positiu que la grisor del dia de pluja que fa avui. Ni ha d'ésser tampoc res que l'aturi en els seus projectes: un país on passen coses tals, no pot deixar d'ésser atractiu per a un home com V., tan curiós dels homes. Sóc, en el meu afecte, egoista, i no sé què donaria perquè V. no desistís de la seva anada a Espanya, és a dir, del seu retorn per Barcelona. Escrigui'm aviat li ho prego, què ha decidit.

Vaig rebre, i l'hi agraeixo vivament, el seu darrer llibre, «Geist und Kultur in d. Sprache»;⁹⁷ me n'he fet un llibre de capçalera, un company de viatge. M'encisa, i m'és íntimament concordant, aquesta forma de, diriem, ironia científica de V., que el duu a fugir dels extrems i a cercar el sentit dels fets espirituals no en un terme mig immòbil, sinó en un moviment continu i determinat entre els dos punts extrems, àdhuc enfora d'ells, però mantenint ells fixada la direcció.

Les seves felicitacions per la meua càtedra de grec m'han enorgullit i encoratjat. Les paraules de V. (que he fet conèixer a F. Cambó, el mecenes de la nostra Fundació) valen per a tot arreu, però especialment per a un país com el nostre, transitòriament empobrit d'esperit, i que ara es lliura, amb una voracitat juvenívola, a l'aprofitament de totes les riqueses, sobretot aquelles a l'herència de les quals pot pretendre per dret de nissaga. Hem passat - som a les darreries - les vacances en un poblet encastellat prop de Tarragona, fent una veritable cura d'orgull pairal. Si V. ve, li farem conèixer aquest país, on més que enlloc es veu pels ulls què ha estat i què pot tornar a ésser Catalunya.

D'ara fins a la fi de l'any, espero de publicar almenys dos llibres, a part del primer volum de Plutarc:⁹⁸ un d'històries per a infants, i un segon recull de notes i assaigs crítics; potser, si «Amore spira», també versos.⁹⁹ Ja els hi faré arribar.

phisch-philologischen und historischen Klasse der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Jg. 1924, 1. Abhandlung, München 1924, 1.

⁹⁷ Vegeu nota 32.

⁹⁸ Vegeu nota 83.

⁹⁹ Farà poca cosa d'allò que vol fer: el proper volum d'històries per a infants no

Amb cordials salutacions de casa a casa, li estrenyo afectíssimament la mà

C. Riba

Font de St. Miquel, 2, 3^r 2^a Barcelona

16. A Carles Riba

München, 9. Januar 1926

Leopoldstr. 87/II

Lieber Freund,

ich bin sehr beschämt durch die zwei prächtigen Stücke catalanischen Torrons, mit denen Sie mich und meine Familie auch in diesem Jahre wieder versüßen. Dabei schulde ich Ihnen noch Antwort auf Ihren ausführlichen Brief vom 8. September 1925. Ist das nicht eine Schande? Ich will auch gar nicht versuchen mich weißzuwaschen, sondern will Ihnen zunächst von mir und von München einiges berichten. Vor wenigen Wochen habe ich mein Büchlein über Racine abgeschlossen.¹⁰⁰ Es liegt jetzt in der Druckerei, und sobald es veröffentlicht ist, bekommen Sie es. Auch mein Balatri¹⁰¹ soll Ihnen nicht entgehen, aber ich habe mich noch immer nicht dazu aufgeschwungen, die nötigen Exemplare in Palermo zu bestellen. Sie sehen, dass man nicht nur in südlichen Ländern, sondern auch in Deutschland zuweilen sehr schwach und arm ist an Initiative. Mein Dante in zweiter Auflage ist nun auch erschienen.¹⁰² Haben Sie dafür Interesse? In den letzten Wochen habe ich Meyer-Lübkes Buch über die catalanische Sprache durchstudiert,¹⁰³ freilich mit grosser Ungeduld und mit wenig Gewinn, denn es ist bei grösster Virtuosität, oder wohl eben deshalb, ein

serà fins el 1928 (*Sis Joans*); les notes i assaigs crítics el 1927 (*Els marges*) i els versos no seran publicats fins el 1930 (*Estances. Llibre segon*).

¹⁰⁰ Vegeu nota 65.

¹⁰¹ Vegeu nota 63.

¹⁰² Vegeu nota 60.

¹⁰³ WILHELM MEYER-LÜBKE: *Das Katalanische*, Heidelberg: Winter, 1925.

ziemlich ödes und gedankenleeres Machwerk, und man weiß schließlich nicht, welches nun eigentlich die Stellung dieser reichen und eigenartigen Sprache in der Romania ist. Wenn man keine Föhlung mit der Literatur und besonders mit der Dichtung eines Volkes hat, so kann man auch seiner Sprache nicht den Platz anweisen, der ihr im Gebiete des menschlichen Geistes zukommt. Wie ist denn bei Ihnen in Catalonien das Buch aufgenommen worden? Dabei fällt mir ein, dass ich Ihnen auch noch die Zusendung von drei Vorträgen schuldig bin, die ich in Bremen über die «romanischen Kulturen und den deutschen Geist» gehalten habe.¹⁰⁴ - An unserer Universität hat sich seit Ihrem Weggang mancherlei geändert. Prof. Muncker¹⁰⁵ nimmt seinen Abschied und muss ersetzt werden, Prof. Schick¹⁰⁶ hat sich emeritieren lassen und ist schon ersetzt, Prof. Herbig¹⁰⁷ ist gestorben, Wölfflin¹⁰⁸ hat München verlassen und ist nach Zürich gegangen usw. Sie haben, wie ich aus den Zeitungen sehe, in Barcelona wieder politisch sehr bewegte und für Sie gewiss sehr schmerzliche Monate erlebt.¹⁰⁹ Sie können sich trösten mit den Italienern, deren Freiheit eher noch schmaler geworden ist als die Ihrige. Haben Sie übrigens das ausgezeichnete Buch von Guido de Ruggero: *Storia del Liberalismo Europeo* (Bari 1925) schon gesehen? Es ist eine hervorragende Leistung und man kann jedem, der sich über politisches Leben Gedanken macht, seine Lektüre nur dringend empfehlen. Ich möchte es ins Deutsche übersetzen lassen, bin aber nicht sicher, ob ich einen Verleger und einen fähigen Übersetzer dafür finde.

Ich fürchte sehr, lieber Freund, dass es auch in diesem Frühjahr mit meiner langgeplanten und immer wieder verschobenen spanischen

¹⁰⁴ «Die romanischen Kulturen und der deutsche Geist» són unes conferències que Vossler va fer a Bremen el març de 1925. Es publicaren a *Zeitwende*, München: Beck, 1925, 501-527, i es reeditaren per la Bremer Presse, München 1926.

¹⁰⁵ Franz Muncker (1855-1926). Germanista.

¹⁰⁶ Josef Schick (1859-1944). Anglicista.

¹⁰⁷ Gustav Herbig (1868-1925). Arqueòleg.

¹⁰⁸ Heinrich Wölfflin (1864-1945). Historiador de l'art.

¹⁰⁹ El juliol de 1925, supressió de la Mancomunitat; el novembre, conspiració militar fracassada; el desembre substitució del Directori Militar per un Consell Civil, etc.

Reise nichts wird.¹¹⁰ Das Ministerium hat jetzt die Staatsprüfungen in die Frühjahrsferien verlegt, und so bin ich bis Ende März an München gebunden und habe nur noch den April zu meiner freien Verfügung. Das ist für eine so grosse Reise zu wenig.

Eben im Augenblick, da ich diese Worte schreibe, erhalte ich Ihren freundlichen Neujahrswunsch vom 5. I.,¹¹¹ den ich Ihnen und Ihrer lieben Familie von ganzem Herzen erwidere. Sie beziehen ein neues Haus mit Ausblick auf den Berg des heiligen Gral.¹¹² Sit omen! Weisheit, Gesundheit, Unsterblichkeit, Erbarmen und Erlösung, alles, was der heilige Gral einem bieten kann, möge Ihnen und den Ihrigen zuteil werden! Wenn die Frage des griechischen Unterrichtes Sie nach Deutschland führt, so wird es mir eine herzliche Freude sein.¹¹³ Wir haben in Deutschland in der Tat einige sehr lebendige junge Gräzisten, vor allem Professor Werner Jäger in Berlin, dessen Buch über Aristoteles ich mit grosser Teilnahme gelesen habe.¹¹⁴ Seit einiger Zeit gibt er eine ausgezeichnete Zeitschrift «Die Antike» heraus, die nicht nur für Spezialgelehrte, sondern für alle Freunde der Humaniora bestimmt ist. Grüssen Sie bitte einstweilen Ihren Freund Capdevila,¹¹⁵ dessen Arbeiten ich mit Vergnügen lesen werde.

Nochmals vielen Dank und ein gutes neues Jahr von
Ihrem ergebenen
K. Vossler

¹¹⁰ Vegeu nota 95.

¹¹¹ Aquesta carta no ha estat trobada entre els papers de Vossler.

¹¹² Al carrer Anselm Clavé, número 11, a la Ciutat Vella. Probablement Vossler deu referir-se a algun comentari que li ha fet Riba en la carta que no coneixem. «La muntanya del Sant Graal» és evidentment Montjuïc.

¹¹³ Vegeu nota 81.

¹¹⁴ WERNER JÄGER: *Aristoteles. Grundlegung einer Geschichte seiner Entwicklung*, Berlin: Weidmann, 1923.

¹¹⁵ Josep M. Capdevila.

17. A Carles Riba

Murnau bei München, 11. August 1927
Strand Hôtel

Lieber hochverehrter Freund,

Wie soll ich Ihnen für die reichen u. schönen Gaben, mit denen Sie mich von Neuem erfreuen, gebührend danken? Sie sammeln feurige Kohlen auf mein Haupt u. beschämen mich nicht nur durch Ihre Güte, sondern auch durch Ihren grossen Fleiss. Diese drei herrlichen Plutarch-Bände,¹¹⁶ was ist das für eine Leistung! So sind Sie nun der Amyot von Catalonien geworden u. haben Ihren Platz in der Literaturgeschichte Ihrer Heimat um ein Weiteres erhöht, verbreitet u. befestigt. Wie klar, einfach, elegant, sicher, warm u. anschaulich ist Ihr Ausdruck! In Ihrer Bescheidenheit haben Sie den Wert dieses Geschenkes u. dieser Leistung verhüllen u. umgeben wollen mit anderen Gaben. Die Fortsetzung des *Tirant lo Blanc* u. des *B. Metge*¹¹⁷ sind mir ein liebes Zeichen, wie treu u. beharrlich, ich muss schon sagen: Methodisch Sie meiner gedenken. In Ihren Marges¹¹⁸ werde ich mit Vergnügen lesen. Die Chronik intressiert mich ausserordentlich. U. dem Allem gegenüber habe ich zur Zeit nichts als Worte der Freude u. des Dankes zu bieten. Sie müssen mich entschuldigen, denn dieses Jahr, in dem ich das Rektorat zu führen hatte, u. das ausserdem ein Jubiläumsjahr war, ist sehr anstrengend, dabei aber wissenschaftlich ganz arm u. beinahe ergebnislos für mich gewesen.

Es wird Sie freuen zu hören, dass Ihre grosse Büchersendung bei mir zugleich mit dem Besuch von Benedetto Croce eingetroffen ist u. dass er sich sofort mit grösster Neugier auf Ihre Bände gestürzt hat u.

¹¹⁶ Vegeu nota 83.

¹¹⁷ Segurament es refereix als volums d'Els Nostres Clàssics d'Editorial Barcino: JOANOT MARTORELL-MARTÍ JOAN DE GALBA: *Tirant lo Blanc* (Vol. III), a cura de J. M. Capdevila i de Balanzó, 1927. BERNAT METGE-ANSELM TURMEDA: *Obres menors*, a cura de Marçal Olivar, 1927.

¹¹⁸ *Els Marges (1920-1926)*, Barcelona: Publicacions de «La Revista», 1927.

dass die catal. Klassiker Bändchen ihm so sehr gefallen haben, dass er sich gleich eine Reihe davon bestellen wollte.

Ich habe ihn sehr frisch u. guter Dinge gefunden, so schwer die polit. Zustände seines Landes auf ihm lasten. Gestern ist er wieder abgereist.

Wie geht es Ihnen? Ihrer verehrten u. lieben Frau? Grüßen Sie alle aufs herzlichste von mir u. seien Sie vielmals bedankt u. gegrüsst. Das Jahr 1928 wird mich endlich - so hoffe ich bestimmt - nach Barcelona bringen.¹¹⁹

In alter Freundschaft

Ihr

Karl Vossler

18. A Carles Riba

München, 23. Februar 1929

Leopoldstr. 87

Lieber Freund,

Wie fleissig Sie sind, u. nicht nur fleissig, sondern auch glücklich u. wirklich produktiv. Die *Sis Joans*¹²⁰ sind wieder ein reizendes Zeugnis der Frische Ihrer Phantasie u. der Güte u. Gesundheit Ihres Herzens. Und der vierte Plutarch-Band¹²¹ ist wieder ein grosser Stein an dem stolzen Bau der modernen katalanischen Literatur. Ich wünsche Ihnen weiterhin Glück von ganzem Herzen u. verfolge mit Freude Ihre planvolle u. gediegene Arbeit u. bin stolz, sie in meiner Bibliothek zu besitzen. Als sehr bescheidenes Zeichen meines Dankes schicke ich Ihnen den Artikel von Fr. Richert,¹²² der Ihnen vielleicht gar nicht

¹¹⁹ Vegeu nota 95.

¹²⁰ *Sis Joans*, Sabadell: La Mirada, 1928.

¹²¹ Vegeu nota 83.

¹²² Gertrud Richert és autora d'un llarg i elogiós article sobre Catalunya publicat el 23 de febrer de 1928 al diari *Münchner Neuere Nachrichten* amb el títol «Katalonische Kultur der Gegenwart. Ein Brief aus Barcelona.» Romanista, nascuda a Groß-Strehlitz el 1885, havia publicat diverses obres de temàtica

neu ist. - Meine eigenen Arbeiten gehen sehr langsam vorwärts. Denn einerseits verschlingt das Amt viel Zeit u. andererseits werde ich mit dem Alter immer misstrauischer u. kritischer gegen mich selbst.

Wie geht es Ihrer verehrten lieben Frau u. den Kindern?

Mit herz. Gruss Ihr

K. Vossler

19. A Carles Riba

Madrid, 28. Februar 1929

Plaza de la Independencia 8

en Casa del Director Ullman

Mein lieber, verehrter Freund,

Ihr lieber Brief vom 22. II. hat mich mit einiger Verspätung erreicht, da ich nur dreimal in der Woche in die Universität komme.¹²³ Ich hoffe sehr, dass es uns gelingt, dass wir uns auf irgend eine Weise wiedersehen. Aber wann? Wie? Ich bin nämlich hier sehr stark mit Vorträge-Arbeit belastet, geradezu überlastet. Ich bin auf 30 (treinta conferencias) über Metodología filológica verpflichtet laut Dekret des Unterrichtsministeriums. Diesen Vertrag will u. muss ich natürlich einhalten. Ausserdem soll ich noch Seminarübungen abhalten u. das alles in spanischer Sprache. Dazu bleibt mir Zeit bis Ende April. Denn am 1. läuft mein Urlaub in München ab u. beginnt dort das Sommersemester. Von den 30 Vorträgen habe ich kaum 14 wirklich vorbereitet u. es stellt sich heraus, dass auch diese zu kurz sind u. dass ich sie verlängern muss. Reines Wasser kann ich nicht zugiesen, denn ich habe ein sehr gewähltes Publikum vor mir. Menéndez Pidal sitzt regelmässig zu meinen Füßen, Américo Castro, der alte Marqués de Figueroa, Eug. d'Ors usw.

hispanica, i entre elles una monografia sobre Barcelona (*Barcelona*, Hamburg: Hanseatische Verlagsanstalt, 1927).

¹²³ Aquesta carta no ha estat trobada entre els papers de Vossler.

Ich sitze den ganzen Tag zu Haus u. schreibe mir die Finger krumm. Daher kann ich die Kraft u. Zeit zu einem Vortrag in Barcelona kaum aufbringen. Es wäre sehr leichtsinnig, wenn ich das versprechen wollte, so gerne ich gerade Ihnen zu lieb es täte. Aber es geht nicht - Madrid hat sich in den 20 Jahren,¹²⁴ die ich es nicht mehr gesehen habe, gewaltig verändert u. sehr zu seinen Gunsten. - Die politische Lage scheint freilich sehr gespannt zu sein, viel gährender als die Zeitungen durchblicken lassen. Ich wünsche dem Lande u. seinen Leuten von Herzen den inneren Frieden, wenn ich mich auch des Gefühles nicht erwehren kann, dass die Lage auf die Dauer nicht haltbar ist - so wenig wie in Italien - Ist keine Hoffnung, dass Sie durch Geschäfte oder sonstige Ereignisse verlockt werden, hieher zu kommen? - Jedenfalls kann ich in den nächsten Wochen nicht an eine Reise nach Barcelona denken; habe ich doch nicht einmal Zeit, um das Theater zu besuchen.

Wie gehts Ihrer lieben Frau, Ihrem Kind u. Ihnen?

Tausend herzlichen Dank u. Gruss von

Ihrem ergebenen

K. Vossler

20. A Carles Riba

Madrid, 30. März 1929

Pl. d. l. Independencia 8

Lieber, verehrter Freund,

Vielen Dank für Ihren lieben Brief vom 26. M.¹²⁵ Ich werde es auf alle Fälle möglich machen, im Lauf des April auf einige Tage nach Barcelona zu kommen; nur kann ich den Zeitpunkt noch nicht genau angeben, da es scheint, dass die Comisaría Regia wenigstens die Vorlesungen der profesores extranjeros nach Ostern wieder aufleben lassen

¹²⁴ Vossler havia visitat diverses ciutats espanyoles i entre elles Madrid per les vacances de Pasqua de 1909.

¹²⁵ Aquesta carta no ha estat trobada entre els papers de Vossler.

möchte. Die Entscheidung wird voraussichtlich am nächsten Dienstag getroffen werden. Dem Kollegen Montoliu habe ich einstweilen als Thema für eine oder zwei Vorlesungen an der Universität Barcelona vorgeschlagen: Los métodos comparativos en la lingüística moderna. - Für Ihren Club käme vielleicht ein anderes Thema in Betracht; etwa El concepto de la «Weltliteratur». Literatura universal; oder das, das ich Ihnen vorgeschlagen habe, zu dessen Fassung ich aber im Gedränge der Ereignisse mich nicht mehr erinnere. Wählen Sie selbst u. geben Sie mir Bescheid. Dann sind wir uns über das Thema u. die sonstigen Bedingungen einig.¹²⁶

Da ich diese Vorträge schon auf Castilisch ausgearbeitet habe, so wäre mir diese Sprache die bequemste. Über den Zeitpunkt gebe ich rechtzeitig, wenn es nötig ist, telegraphisch Bescheid.

Auf frohes Wiedersehen. Viele Grüsse an die Ihrigen.

In herzlicher Freundschaft

Ihr ergebener

Karl Vossler

21. A Carles Riba¹²⁷

Madrid, [31 de març o 1 d'abril de 1929]

Plaza d. l. Independencia 8 III piso

en casa Ullman

Carissimo amico, partirò da Madrid il 2 o 9 d'Aprile; mi trattengo uno o due giorni a Zaragoza, poi verrò a Barcelona il 5 o 6. Adesso che qui non si fanno lezioni, non mi sento più così aggravato di doveri

¹²⁶ Vossler féu una conferència a Barcelona el dia 7 d'abril a l'Ateneu Barcelonès, organitzada per Conferentia Club, sobre «La literatura universal y las literaturas nacionales» i fou presentat per Carles Riba. Vegeu el text traduït al català a la *Revista* (gener-juny de 1928, 80-88) i el text original, en castellà, a Conferentia Club, *Conferencias del año 1929* (Barcelona, s. i., 1931, 19-39). El dia 12 en féu una altra sobre «Els mètodes comparatius de lingüística moderna» al Saló de Graus de la Universitat de Barcelona, presentat per Manuel de Montoliu. Vegeu Jaume Medina (vegeu nota 1).

¹²⁷ Targeta postal, sense data, adreçada a: Señor prof. Carles Riba. Barcelona. J. A. Clavé, 11, 2n.

e comincio a respirare. Mi rallegro molto di rivederla dopo tanto tempo.

Suo affmo.

K. Vossler

Buona Pasqua! Potrei, se è assolutamente necessario, far una conferenza: Literatura nacional y universal.¹²⁸

22. A Carles Riba¹²⁹

München, 24. April 1929

Leopoldstr. 87. II

Lieber Freund, Seit gestern glücklich wieder zu Hause. Meine Gedanken u. mein Herz sind noch in Spanien. Besonders die grosse Freundlichkeit in Ihrem Haus, die schönen Stunden mit Ihnen leben in mir fort. In Freundlichkeit u. Dankbarkeit grüsse ich Sie u. die Lieben Ihrigen. Ihr K. Vossler

23. A Carles Riba¹³⁰

München, 28 Dezember 1929

Carissimo amico, a lei ed a Suoi mando di tutto cuore i miei più cordiali auguri, memore delle belle ore passate in casa sua, con animo grato. Suo affmo.

K. Vossler

¹²⁸ Pel que podem deduir, a començaments d'abril no era pas del tot segur que Vossler pogués fer la conferència a Barcelona.

¹²⁹ Targeta postal adreçada a: Señor. D. Carles Riba. J. A. Clavé 11, 2. Barcelona.

¹³⁰ Targeta postal adreçada a: Herrn Prof. Dr. Carles Riba. Barcelona. C. de Josep A. Clavé 11, 2n.

24. A Carles Riba

München, 26 Dezember 1931

Maximilianeum

Mio caro amico,

tengo cattiva coscienza con Lei che prima che finisca l'anno, voglio purificare e sgravare. Lei mi ha fatto dono del Suo squisito volumetto di *Estances*,¹³¹ mi ha pregato di darle amichevolmente e sinceramente il mio giudizio, ed io - zitto. Non fu mancanza d'interesse, fu mancanza di coraggio e di tempo. È tanto difficile apprezzare al suo giusto valore una poesia tanto lirica, cioè tanto personale, specie in un idioma così delicato ed elaborato di cui son solamente un dilettantesco ammiratore. Tuttavia, ho la precisa e sicura impressione che i versi suoi son perfetti, che non v'è nulla di arbitrario, nè di espressione nè di sentimento. La perfetta nitidezza e trasparenza qui è evidente, è tanta che s'impone anche a me. Altra impressione che mi si impone è il carattere europeo e moderno della sua poesia, che è insieme carattere simbolico e personale, e tutto ciò con molto, talvolta anche troppo ritegno artistico. - Eccole, caro amico, la mia impressione, che non oso erigere a giudizio.

Come Le va a Lei a ai Suoi nella casa nuova,¹³² e nella giovane repubblica? - Io faccio la vita di sempre. Tengo questo inverno un corso di conferenze. - 4 ore settimanali - sopra la letteratura francese attuale e ho da rivedere, approfondire ed allargare di molto quella povere conferenzuole che feci nove anni fa dinnanzi ai professori di scuola secondaria alle quali Lei assistette. Si ricorda? Finito questa fatica [sic] tornerò al mio lavoro intorno a Lope de Vega¹³³ che mi occupa ormai da 4 o 5 anni. - Chi sa quando ci rivedremo?

¹³¹ *Llibre primer*, 2ª edició, i *Llibre segon*, 1ª edició, Sabadell: La Mirada, 1930.

¹³² Al carrer dels Caputxins de Sarrià.

¹³³ *Lope de Vega und sein Zeitalter*, München: Beck, 1932.

Pare che quest'anno dovrò prestarmi ad una tournée nell'America latina a predicar Goethe alla gente di colà, cosa che mi spaventa, eppur mi attrae.

Presenti, La prego, i miei saluti e i miei più cordiale auguri di felicità per l'anno nuovo alla Sua signora e ai Suoi figliuoli e mi creda sempre Suo

aff^{mo}

Karl Vossler¹³⁴

¹³⁴ Vossler acompanya aquesta carta de tres fotografies: dues d'actes a la Universitat i la tercera, personal i dedicada: «d. lieben Freund C. Riba zur Erinnerung K. Vossler».